

LATVIJAS UNIVERSITĀTE
JURIDISKĀ FAKULTĀTE
STARPTAUTISKO UN EIROPAS TIESĪBU ZINĀTŅU KATEDRA

Studiju kurss „Bakalaura darbs”

Bakalaura darbs

ECT PRAKSE PERSONAS GODA UN CIENAS AIZSARDZĪBĀ

Pilna laika klātienēs

6.semestra J-3 grupas studente

Rūta Kunkulberga

rk11006

Darba vadītāja:

Asoc. prof. **Kristīne Dupate**

Rīga, 2015

ANOTĀCIJA

Mūsdienās, attīstoties tehnoloģijām un internetam ieņemot galveno plašsaziņas līdzekļa lomu, arvien aktuālāks kļūst jautājums, kā personai aizsargāt savas tiesības uz godu un cieņu reizē pārāk neierobežojot tiesības uz vārda brīvību, kas ir demokrātiskas sabiedrības stūrakmens.

Autore darbā sniedz ieskatu tiesību uz godu un cieņu aizsardzībā, to līdzsvarošanā ar tiesībām uz vārda brīvību, kā arī sniedz izklāstu, apskatot ECT un Latvijas tiesu praksi un to salīdzinot. Tāpat autore apskata un sniedz secinājums par to, kā no tiesībām uz goda un cieņas aizsardzību izriet valsts pozitīvais pienākums šīs tiesības normatīvi aizsargāt, un kā tieši to ir nodrošinājusi Latvija savā tiesību sistēmā, tostarp gadījumos, kad personas godu un cieņu ir aizskāris anonīms komentētājs.

Atslēgas vārdi: gods, cieņa, reputācija, vārda brīvība, internets, valsts pozitīvais pienākums.

ANNOTATION

The rapid technological developments and the vast scope of information available on the internet raises the question, how to find balance between the rights to honour and dignity and freedom of speech which is the corner stone of democracy.

The author presents an insight to the protection of the right to honour and dignity, the balance of these rights between freedom of speech, and also outlines the differences in ECHR and Latvian court case law. The author also examines and provides conclusions on positive obligations that a country has to ensure the protection of honour and dignity through laws and regulations, and specifically how this is established in Latvian legal system, including situations when honour and dignity of person has been violated by anonymous commentator.

Keywords: honour, dignity, reputation, freedom of speech, internet, countries positive obligation.

SATURS

IEVADS	6
1. JĒDZIENI „GODS”, „CIENĀ” UN „REPUTĀCIJA”	8
2. GODA, CIENĀS UN REPUTĀCIJAS AIZSKARŠANAS JĒDZIENS	12
2.1. ECK izpratne par goda un cieņas aizskaršanu	12
2.2. Izpratne un normatīvais regulējums par goda un cieņas aizsardzību Latvijā	17
3. GODA, CIENĀS UN REPUTĀCIJAS AIZSARZĪBAS LĪDZSVAROŠANA AR VĀRDA BRĪVĪBU	22
3.1. Tiesības uz vārda brīvību	22
3.2. Vārda brīvības ierobežošanas pamatprincipi	25
3.3. Ziņu un viedokļa nošķiršana	27
3.4. Preses „sargsuņa” loma	30
3.5. Pieļaujamās kritikas robežas	31
4. VALSTS POZITĪVIE PIENĀKUMI GODA UN CIENĀS AIZSARDZĪBĀ	36
IZMANTOTO AVOTU SARAKSTS	43
Literatūra	43
Normatīvie akti	44
Tiesu prakse	45

DARBĀ IZMANTOTO SAĪSINĀJUMU UN APZĪMĒJUMU SARAKSTS

APL	Administratīvā procesa likums
ECK	Eiropas cilvēka tiesību un pamatbrīvība aizsardzības konvencija
ECT	Eiropas Cilvēktiesību tiesa
Civillikums	Latvijas Republikas Civillikums
Preses likums	Likums „Par presi un citiem masu informācijas līdzekļiem”
Rezolūcija	Eiropas Padomes Parlamentārās Asamblejas rezolūcija Nr.1165(1998) Par tiesībām uz privātumu.
Satversme	Latvijas Republikas Satversme

IEVADS

Goda un cieņas aizsardzība ir vienas no nozīmīgākajām cilvēka pamattiesībām demokrātiskā sabiedrībā. Gods un cieņa ir vērtību kategorija, bez kuras nav iespējama normāla personas atrašanās sabiedrībā, turklāt jau vēsturiski ir ieņēmusi lielu lomu sabiedrībā. Tomēr var runāt par to, ka šo tiesību aizsardzība mūsdienās ir kļūst arvien aktuāla tēma, sakarā ar to, ka, attīstoties tehnoloģijām, ir attīstījušies arī dažādi plašsaziņas līdzekļi, padarot informāciju pieejamāku plašākai sabiedrībai un pieejamu krietni ātrāk, kā tas bija, piemēram, simt gadu atpakaļ.

Pamatā tiesības uz goda un cieņas aizsardzību visbiežāk saskaras ar tiesībām uz vārda brīvību, īpaši ar preses brīvību. Abas šīs tiesības ir konstitucionāli nostiprinātas cilvēka pamattiesības un nevar noteikt, kura no tām būtu svarīgāka, tāpēc svarīgs jautājums ir šo pamattiesību līdzsvarošana. Latvijā šī tēma ir ieguvusi lielāku aktualitāti ar brīdi, kad Latvijai saistoša kļuva Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencija (turpmāk – ECK), tāpēc radās iespēja vērsties arī Eiropas Cilvēktiesību tiesā (turpmāk – ECT), tika veikti grozījumi Latvijas Republikas Satversmē (turpmāk – Satversme) un „saules gaismu ieraudzīja” Satversmes 8.nodaļa, kuras 95.pantā ir nostiprinātas tiesības uz goda un cieņas aizsardzību un 100.pantā – tiesības uz vārda brīvību. Papildu aktualitāti goda un cieņas aizsardzības jautājums ieguva, kad Satversmes tiesā tika apstrīdēta Krimināllikuma 271.panta atbilstība Satversmes 91. un 100. pantam, un vēl nesenākā pagātnē spēku zaudēja Krimināllikuma 156. un 158.pants.

Šī darba mērķis ir gūt ieskatu tiesību uz godu un cieņu aizsardzībā ECK 8. un 10.panta kontekstā, tas ir, analizēt no ECK 8.panta izrietošos valsts pozitīvos pienākumus goda un cieņas aizsardzībā, kā arī to, kā tas tiek realizēts Latvijā, un no ECK 10.panta izrietošo nepieciešamību šīs tiesības līdzsvarot ar tiesībām uz vārda brīvību. Lai sasniegtu šo mērķi, jāveic šādi uzdevumi: jānoskaidro goda un cieņas jēdzieniskā nozīme, jāizpēta kā šīs tiesības tiek aizsargātas ECK ietvaros un kā tās tiek normatīvi aizsargātas Latvijā, jāizpēta tiesību uz vārda brīvību ierobežošana ECT un Latvijas tiesu praksē. Izstrādājot darbu, tiks izmantota analītiskā, salīdzinošā, induktīvā un deduktīvā metode, no kurām galvenokārt tiks izmantota analītiskā metode, strādājot ar avotiem.

Darba izstrādei kā avoti tiks izmantotas zinātniskās publikācijas un judikatūra, pamatā Satversmes, Krimināllikuma un Latvijas Republikas Civillikuma komentāri, ECT, Satversmes tiesas un Rīgas apgabaltiesas spriedumi, kā arī tiesu prakses apkopojumi. Darbs sastāv no 4 nodaļām un 7 apakšnodaļām. 1.nodaļā tiks apskatīti jēdzieni „gods”, „cieņa” un „reputācija”,

2.nodaļā – goda, cieņas un reputācijas aizskaršanas jēdziens, kā to saprot ECT un Latvijas tiesību sistēmā, 3.nodaļā tiks apskatīta goda, cieņas un reputācijas aizsardzības līdzsvarošana ar tiesībām uz vārda brīvību, tiesību uz vārda brīvību ierobežošanas kritēriji, 4.nodaļā tiks paskatīts valsts pozitīvais pienākums goda un cieņas aizsardzībā, un kā ar savu pienākumu izpildi nodrošinājusi Latvija savā tiesību sistēmā.

1. JĒDZIENI „GODS”, „CIEŅA” UN „REPUTĀCIJA”

Apskatot jautājumus par personas goda un cieņas aizsardzību, ir jānoskaidro jēdzienu „gods” un „cieņa” nozīme, lai būtu skaidrs, ko šīs tiesības aizsargā. Šajā sakarā ir jārunā ne tikai par jēdzieniem „gods” un „cieņa”, bet arī par „reputācija”, jo arī šis jēdziens sastopams tiesību normās, kas aizsargā šīs nozīmīgās tiesības, un normās, kas ierobežo vārda brīvību, aizsargājot personas godu, cieņu, reputāciju. Jēdziens „reputācija” ļoti bieži parādās ECT spriedumos, kas saistīti ar šiem jautājumiem. Arī Satversmes komentāros lietots tieši jēdziens „reputācija”. Ir arī ārzemju avoti, kur kopā tiek lietoti jēdzieni „gods” un „reputācija”.¹

Jēdzieni „gods”, „cieņa” ļoti bieži tiek lietoti kopā kā viens veselums, pat neizšķirot katra šī atsevišķā jēdziena būtību.² Tā kā šos abus jēdzienus lieto tandēmā, tad varētu šķist, ka var iztikt tikai viena lietošanu, ar to apzīmējot abus, taču tas nebūtu gluži pareizi, jo katrs no šiem jēdzieniem ir ar atšķirīgu nozīmi, ko būtu vērtīgi apskatīt.

Lai gan gods un cieņa ir kaut kas grūti uztverams un izmērāms, tomēr tas atzīts par vienu no svarīgākajām nemantiskajām vērtībām, kas personai var būt. Uz to norāda arī vairāki vēsturiski piemēri, kad par personas goda un cieņas aizskaršanu indivīds tiek sodīts ar nāvi. Piemēram, Senajā Romā ar nāvessoda izpildīšanu varēja sodīt par nomelnojošu dziesmu sacerēšanu, Anglijā goda un cieņas aizskārējam drīkstēja nogriezt mēli. Vēsturisko pārmaiņu gaitā soda apmērs un veids ir mainījies, tomēr vēl arvien gods un cieņa tiek īpaši aizsargāti. Senie grieķi skaidro, ka gods būs vienīgais, kas cilvēkam paliks pēc nāves.³

Gods. Satversmes 95.panta komentārs ir skaidrota jēdzienu „gods” un „cieņa” nozīme, atsaucoties uz Civillikuma komentāriem Civillikuma 2352.a pantam, kur gods tiek definēts kā personas sabiedriskā vērtējuma atspoguļojums, kas ir izveidojies personas darbības rezultātā.⁴ Arī krimināllikumā ir nošķirti jēdzieni „gods” un „cieņa”. Šajā likumā XV nodaļa ir veltīta noziedzīgiem nodarījumiem pret personas brīvību, godu un cieņu. 2009.gadā no likuma tika izslēgts 156.pants „goda aizskaršana”. Šī panta komentāros ir sniegts katra jēdziena skaidrojums – gods tiek skaidrots kā personības sabiedriskais novērtējums, kura mērķa ir paša indivīda uzvedība, viņa attieksme pret sociālām un garīgām vērtībām, līdzcilvēkiem.⁵

¹ Piemēram, Starptautiskais pakts par pilsoņu un politiskajām tiesībām: starptautisks dokuments. Latvijas Vēstnesis, 2003.gada 23.februāris, Nr.61(2826), 17.pants

² Hamkova D. Goda un cieņas krimināltiesiskā aizsardzība. Promocijas darbs, 6.lpp.

³ Urbacāne K. Gods un cieņa politiskajā komunikācijā: drukāto mediju „Diena”, „NRA” un „Latvijas Avīze” analīze. Bakalaura darbs. 22.lpp.

⁴ Autoru kolektīvs. LR Satversmes 8. nodaļas komentāri. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2011, 207.lpp.; Latvijas Republikas Civillikuma komentāri, 635.lpp.

⁵ Krastiņš U., Liholaja V., Niedre A. Krimināllikuma zinātniski praktiskais komentārs. Sevišķā daļa. 2.grāmata. Rīga: Firma AFS, 2007, 332.-337.lpp.

Cieņa. Civillikuma 2352.a komentāros cieņa skaidrota kā personas sabiedriskā vērtējuma atspoguļojums viņa pašas apziņā jeb personas pašnovērtējums.⁶ Krimināllikuma izslēgtā 156.panta komentāros cieņa skaidrota kā cilvēka pašnovērtējums, kurš pamatojas uz viņam ieaudzinātajām un piemītošajām īpašībām.⁷

Reputācija. Juridiskajā literatūrā, meklējot skaidrojumu jēdzieniem „gods” un „cieņa”, nākas saskarties vēl ar trešo jēdzienu – „reputācija”. Ārzemju juridiskajā literatūrā biežāk tiek lietots tieši šis jēdziens, tomēr arī Latvijas juridiskajā literatūrā tas nav svešs. Satversmes 95.panta komentāru autori, skaidrojot šī jēdziena nozīmi, atsaukušies uz Hamkovas rakstu, kurā teikts, ka ar reputāciju saprot apkārtējo (sociālās vienības), piemēram, kolēģu, radnieku, klientu u.tml., par personu izveidojušos viedokli (vērtējumu), kas izpaužas personas sasniegumu atzīšanā, autoritātē, personas darījumu īpašībās, kā, piemēram, kompetence, spējas, profesionalitāte, kas rezultējas darījumu jeb profesionālā reputācijā.⁸ Savukārt Krimināllikuma 156.panta komentāros norādīts, ka abi šie iepriekš skaidrotie jēdzieni ir cieši saistīti ar reputāciju, kas tiek skaidrots komentāros kā cilvēka statuss sabiedrībā. Reputācija ietver sevī cilvēka domas par sevi un, galvenais, citu domas par šo personu⁹ jeb, kā no iepriekš minētā var saprast, reputācija ietver sevī godu un cieņu.

Ir tikai neliels skaits detalizētas analīzes par reputācijas jēdziena nozīmi un iemesliem, kāpēc tā ir juridiski aizsargāta. Ir grūti sniegt apmierinošu reputācijas definīciju. Izšķirošs punkts ir tas, ka reputācija tiek uzskatīta par ārēju piederīgās sabiedrības (kaimiņu, kolēģu, sabiedrības kopumā) personas uzvedības un rakstura iezīmju novērtējums. Tā ir kā personas projekcija sabiedrībā, kuru aizsargā likums. Tātad tas, ko likums aizsargā nav personības, kas persona patiesi ir, bet gan to, kāds viņš liekas esam. Reputācija ir atkarīga no ārējā sabiedrības viedokļa, tā fokusējas uz citu viedokļiem un viņu attieksmi, reaģējot uz personas apgalvojumiem.¹⁰

Rīgas administratīvajai apgabaltiesai ir nācies skaidrot jēdzienu „gods” un „cieņa” nozīmi savā spriedumā, kurā kāda māte lūdz kompensāciju par no bāriņtiesas puses pret viņu vērstu apmelojumu par to, ka viņa esot bijusi vainīga pie tā, ka savu bērnu novedusi gandrīz līdz nāvei un nepildot savus vecāka pienākumus. Tiesa atsaukusies uz APL¹¹ 97.pantu un

⁶ Autoru kolektīvs. LR Satversmes 8. nodaļas komentāri. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2011, 207.lpp.; Latvijas Republikas Civillikuma komentāri, 635.lpp.

⁷ Krastiņš U., Liholaja V., Niedre A. Krimināllikuma zinātniski praktiskais komentārs. Sevišķā daļa. 2.grāmata. Rīga: Firma AFS, 2007, 332.-337.lpp.

⁸ Hamkova D. Gods un cieņa kā krimināltiesiskās aizsardzības objekts Baltijas reģionā. Jurista Vārds, 2007. 8.maijs, Nr. 19 (472)

⁹ Krastiņš U., Liholaja V., Niedre A. Krimināllikuma zinātniski praktiskais komentārs. Sevišķā daļa. 2.grāmata. Rīga: Firma AFS, 2007, 332.-337.lpp.

¹⁰ Dario Milo Defamation and freedom of speech 15.-18.lpp.

¹¹ Administratīvā procesa likums: LR likums. Latvijas Vēstnesis. 2001.gada 14.novembris, Nr. 168 (2551)

Civillikuma 2352.¹ panta 1. daļu¹², kā arī norādījusi, ka gods un cieņa nav juridiski jēdzieni, bet gan morāles kategorijas, turklāt tiesību teorijā pastāv dalījums starp šiem jēdzieniem. Šajā gadījumā tiesa, skaidrojot šo jēdzienu nozīmi, bija atsaukusies uz Krimināllikuma 156.panta komentāros sniegtajiem skaidrojumiem.¹³ Autorei šķita interesanta tiesas izvēle šajā gadījumā izvēlēties tieši Krimināllikumā sniegto jēdzienu skaidrojumus, lai gan iepriekš tiesa atsaukusies uz APL 97.pantu, kurš norāda uz to, ka, nosakot personiskā kaitējuma priekšnosacījumus un atlīdzinājuma apmēru, piemēro civiltiesību principus, ja likumā nav noteikts citādi. Turklāt arī Civillikuma 2351.¹ pantā ir sniegta šo jēdzienu definīcija.

Lai gan iepriekš tika skaidrots, ka katram šim jēdzienam ir atšķirīga nozīme, šī darba autore, analizējot ECT, Satversmes tiesas un citus spriedumu, secinājusi, ka šos jēdzienus praksē lielākoties nenošķir. ECT savos spriedumos lieto jēdzienu „reputācija”, turpretī Latvijas tiesas lielākoties lieto jēdzienus „gods” un „cieņa”. Arī latviešu valodā rakstītajā juridiskajā literatūrā pamatā tiek lietoti šie jēdzieni, pat gadījumos, kad autors atsaucas uz ECT teikto, kur savukārt ir lietots jēdziens „reputācija”. Arī pašas ECK angļu valodas un latviešu valodas tekstos ir lietoti atšķirīgi jēdzieni: ECK 10.panta 2.daļā angļu valodas versijā tiek lietots jēdziens „reputācija”¹⁴, kamēr šī paša panta dažādās latviešu valodas versijās lietoti jēdzieni gan „cieņa”¹⁵, gan „reputācija”¹⁶. Tajā pašā laikā interesanta situācija novērojama, piemēram, ECT spriedumā lietā *Ukrainian media group v. Ukraine*, kur norādītajās Ukrainas tiesību normās lietoti visi 3 jēdzieni: „gods”, „cieņa” un „reputācija” („honour”, „dignity” and „reputation”), bet tajā pašā laikā ECT saistībā ar ECK 10.pantu min tikai jēdzienu „reputācija”.¹⁷ Pamatojoties uz iepriekš minēto, arī šajā darbā jēdzieni „gods”, „cieņa” un „reputācija” lietoti pamīšus, ar tiem apzīmējot vienu un to pašu tiesību aizskārums.

Tāpat, autoresprāt, problēmu rada arī fakts, ka, kā jau iepriekš minēts, jēdzienus „gods” un „cieņa” lieto tandēmā, neizšķirot katra atsevišķā jēdziena nozīmi. Līdz ar to nav īsti skaidrs, kā praksē nošķirami šie ļoti cieši saistītie jēdzieni, lai gan katram no tiem ir atšķirīga nozīme, kuru nozīmes jau aplūkotas iepriekš. Līdzīgu secinājumu izdarījis arī Kučs, norādot,

¹² Latvijas Republikas Civillikums: LR likums. Valdības Vēstnesis, 1937.gada 20.februāris, Nr.41

¹³ Latvijas Republikas Rīgas Administratīvās apgabaltiesas spriedums lietā Nr.A420412311, 4.3.punkts. Pieejams: http://www.tiesas.lv/files/AL/2012/01_2012/19_01_2012/AL_1901_apg_AA43-1565-12_4.pdf

¹⁴ Skat. Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencija: starptautisks dokuments. Pieejams: http://www.echr.coe.int/Documents/Convention_ENG.pdf

¹⁵ Skat. Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencija: starptautisks dokuments. Pieejams: www.humanrights.lv/doc/regional/eck.htm

¹⁶ Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencija: starptautisks dokuments. Pieejams: <http://likumi.lv/ta/lv/starptautiskie-ligumi/id/649>

¹⁷ Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: Nr. 72713/01 *Ukrainian media group v. Ukraine*. Pieejams: [http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-68648#{\"itemid\":\[\"001-68648\"\]}](http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-68648#{\)

ka „jēdzieni „cieņa” un „reputācija” daļēji pārklājas ar jēdzienu „gods”, jo tie ir saistīti ar personas uzvedības atbilstību sabiedrības normām”.¹⁸

Tāpat jēdzieniem „gods”, „cieņa” un „reputācija” vismaz teorijā ir atšķirīgas nozīmes. Gods ir ārējs sabiedrības personas novērtējums, bet cieņa – personas iekšējs sevis pašnovērtējums. Savukārt ar reputāciju saprot apkārtējo (sociālās vienības), piemēram, kolēģu, radnieku, klientu u.tml., par personu izveidojušos viedokli (vērtējumu), kas izpaužas personas sasniegumu atzīšanā, autoritātē, personas darījumu īpašībās, kā, piemēram, kompetence, spējas, profesionalitāte, kas rezultējas darījumu jeb profesionālā reputācijā. Praksē šo jēdzienu nozīmes ir praktiski neizšķiramas, parasti norādot uz vienu un to pašu tiesību aizskārumu.

¹⁸ Kučs A. Vārda brīvības robežas: goda un cieņas aizskaršana, naida kurināšana. Rīga: Sabiedriskās politikas centrs Providus, 2004, 20.lpp.

2. GODA, CIEŅAS UN REPUTĀCIJAS AIZSKARŠANAS JĒDZIENS

Goda un cieņas aizsardzība ir vienas no nozīmīgākajām cilvēka pamattiesībām, kuras tiek aizsargātas gan dažādos starptautiskajos aktos, gan Latvijas tiesībās. Līdztekus goda un cieņas aizsardzībai nozīmīgas cilvēka tiesības ir vārda brīvība, jo tieši tiesības uz vārda brīvību visbiežāk saduras ar personas tiesībām uz goda un cieņas aizsardzību – visbiežāk, izmantojot tiesības uz vārda brīvību šo tiesību visplašākajā izpratnē, tiek aizskarts personas gods un cieņa, tāpēc ir svarīgi meklēt līdzsvaru starp šīm tiesībām.

Gods un cieņa – šīs divas kategorijas ir cieši saistītas ar indivīda dzīvi sabiedrībā, veidojot attiecības starp indivīdu un sabiedrību. Gods un cieņa dažādos vēsturiskajos periodos, kā arī kultūrās, tiek interpretēti visai atšķirīgi, tāpat arī atšķirīgs ir cieņas un goda aizskārums, ir mainījies uzskats arī par to, kas ir gods un cieņa tiesiskajā nozīmē.¹⁹

2.1. ECK izpratne par goda un cieņas aizskaršanu

ECK normās tieši nav minēta goda un cieņas aizsardzība, taču par goda un cieņas (reputācijas) aizskaršanu parasti runā ECK 8.panta ietvaros, goda un cieņas aizsardzību ietverot tiesību uz privāto dzīvi kontekstā,²⁰ šī panta pirmajā daļā nosakot, ka „ikvienam ir tiesības uz savu privāto un ģimenes dzīvi, korespondences noslēpumu un dzīvokļa neaizskaramību”. ECK ir pirmais starptautiskais dokuments, kurā ietvertas tiesības uz privāto dzīvi, taču tajā netiek izsmeltoši izskaidrots jēdziena „privātā dzīve” saturs. Tādējādi ECT, skatot lietas, ir iespējas veidot precedentus atbilstoši sociālajam un tehnoloģiskajam progresam.²¹

Šī panta otrā daļa paredz kā ierobežojumus, tā arī no tās izriet valsts pozitīvais pienākums: „valsts institūcijas nedrīkst traucēt nevienam baudīt šīs tiesības, izņemot gadījumos, kas paredzēti likumā un ir nepieciešami demokrātiskā sabiedrībā, lai aizstāvētu valsts un sabiedriskās drošības vai valsts ekonomiskās labklājības intereses, lai nepieļautu nekārtības vai noziegumus, lai aizsargātu veselību vai tikumību, vai lai aizstāvētu citu tiesības un brīvības”. Konvencijas 8.pants sastāv no 2 daļām. Pirmā daļa deklarē personai garantējamās tiesības, nosakot, ka „ikvienam ir tiesības uz savu privāto un ģimenes dzīvi,

¹⁹ Hamkova D. Gods un cieņa kā krimināltiesiskās aizsardzības objekts Baltijas reģionā. Jurista Vārds, 2007.gada 8.maijs, Nr.19 (472).

²⁰ Autotu kolektīvs, Theory and Practice of the European Convention on Human Rights. Fourth edition. Intersentia, Antwerpen – Oxford, 2006. p 664-665

²¹ Autoru kolektīvs. LR Satversmes 8. nodaļas komentāri. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2011, 239.lpp

korespondences noslēpumu un dzīvokļa neaizskaramību". Šī panta otrā daļa runā par to, ka šīs tiesības nav absolūtas un var būt gadījumi, kad valsts šīs tiesības ierobežo. Otrajā daļā uzskaitīti gadījumi, kad valsts var ierobežot pirmajā daļā garantētās tiesības, „lai aizstāvētu valsts un sabiedriskās drošības vai valsts ekonomiskās labklājības intereses, lai nepieļautu nekārtības vai noziegumus, lai aizsargātu veselību vai tikumību, vai lai aizstāvētu citu tiesības un brīvības”.²² Turklāt iejaukšanās iemesliem jāatbilst likumam un jābūt nepieciešamiem demokrātiskā sabiedrībā.²³

Šī darba kontekstā skatāmas tieši tiesības uz privāto dzīvi, kas saskaņā ar ECT sniegto interpretāciju ietver sevī daudz vairāk kā tikai „privāto dzīvi”. Ir iespējams izdalīt vairākus aspektus, kas raksturo tiesību uz privāto dzīvi saturu: to, kā persona sevi uztver, jeb personas identitāte, fiziskā vai garīgā integritāte (vai persona netiek fiziski vai garīgi ietekmēta), arī gods un cieņa (ECT praksē tiek definēts kā „reputācija”), sava dzīves telpa, informācijas vākšana un pielietošana, seksuālās darbības un sociālās attiecības.²⁴ Tātad ECK 8.pants ietver 2 elementus, kas tieši nav minēti ECK 8.pantā, bet ir minēti ECK 10.panta 2.daļā kā ierobežojumi tiesībām uz vārda brīvību: personas tiesības uz reputācijas aizsardzību un konfidenciali iegūtas informācijas izpaušanas nepieļaujamība.²⁵

ECK 8.panta formulējums nerada skaidrību privātās dzīves izpratnē. Tāpēc ECT ir šim jēdzienam devusi skaidrojumu savā tiesu praksē. Lietā *Niemetz v Germany* ECT atzīmēja, ka būtu nepareizi saistīt privātās dzīves izpratni ar „iekšējo loku”, kurā indivīds var vest savu personīgo dzīvi kā viņam gribas un pilnībā izslēgt no šīs izpratnes ārējo pasauli.²⁶ Tāpat uz privātās dzīves izpratni attiecas tiesības nodibināt un pārtraukt attiecības ar citiem cilvēkiem, tāpat arī fiziskā un garīgā integritāte.²⁷

ECK 8.pants paredz valstij neiejaukties šo tiesību īstenošanā, taču ECT bieži ir izmantojusi „pozitīvā pienākuma” jēdzienu, pieņemot, ka valsts varētu būt pakļautas

²² Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencija: starptautisks dokuments. Latvijas Vēstnesis, 1997.gada 13.jūnijs, Nr. 143/144 (858/859), 8.pants Pieejams:

http://www.echr.coe.int/Documents/Convention_ENG.pdf; www.humanrights.lv/doc/regional/eck.htm;
<http://likumi.lv/ta/lv/starptautiskie-ligumi/id/649>

²³ В. И. Манукян европейский суд по правам человека: право, прецеденты, комментарии. Киев, Издательство "Истина", 2007. 139.-143.стр.

²⁴ Feldhūne G., Kučs A., Skujeniece V. Cilvēktiesību rokasgrāmata tiesnešiem. Latvijas Universitātes Juridiskās fakultātes Cilvēktiesību institūta bibliotēka. Rīga, 2004 52.-55.lpp.

²⁵ Pieter van Dijk, Fried van Hoof, Arjen van Rijn, Leo Zwaak. Theory and Practise of the European Convention on Human Rights. Fourth edition, Antwerpen- Oxford, Intersentia, 2006, 665.lpp

²⁶ Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: Nr. 13710/88 *Niemetz v Germany*, para 29. Pieejams:
<http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-57887#%7B%22itemid%22:%5B%22001-57887%22%7D>

²⁷ В. И. Манукян европейский суд по правам человека: право, прецеденты, комментарии. Киев, Издательство "Истина", 2007. 139.-143.стр. Skat. arī Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedumu lietā: Nr. 8978/80 *X and Y v. The Netherlands*, para 22. Pieejams:
<http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-57603#%7B%22itemid%22:%5B%22001-57603%22%7D>

pienākumam aktīvi respektēt ECK 8.pantā reglamentētās indivīda tiesības,²⁸ tātad aktīvi aizsargāt arī tiesības uz goda un cieņas aizsardzību. Ar šādu jēdzienu ECT iepazīstināja lietā *Marckx v. Belgium*²⁹ jau 1979.gadā, kur ECT norādīja, ka ECK 8.pants ne tikai uz uzliek valstij negatīvu pienākumu atturēties no iejaukšanās, bet tai varētu būt arī pozitīvs pienākums, lai efektīvāk aizsargātu tiesības uz ģimenes dzīvi.³⁰ Šādu atziņu ECT ir izteikusi arī lietā *X and Y v. Netherland*³¹, secinot, ka, lai gan ECT 8.panta priekšmets pamatā ir indivīda aizsardzība pret nepamatotu valsts institūciju iejaukšanos, tas ne tikai uzliek valstij pienākumu atturēties no šādas iejaukšanās; papildus šim, pirmkārt, negatīvajam pienākumam, efektīva privātās un ģimenes dzīves neaizskaramības nodrošināšana var ietvert arī pozitīvus pienākumus”.³² Šajā spriedumā ECT valsts pozitīvā pienākuma attiecināšanu paplašinājusi jau ne vien attiecībā uz efektīvu tiesību uz ģimenes dzīvi aizsardzību, bet arī nodrošinot tiesības uz privāto dzīvi.

Tā kā interešu loks, ar ko var saskarties ECK 8.pantā minētās tiesības, šāda valsts iejaukšanās ir attaisnojama gadījumos, kad tā ir notikusi saskaņā ar ECK 8.panta otrajā daļā paredzētajiem noteikumiem, tas ir, ja šāda iejaukšanās ir „noteikta ar likumu”, turklāt sasniedz kādu no šī panta otrajā daļā minētajiem legītimajiem mērķiem un, ja šāda iejaukšanās ir „nepieciešama demokrātiskā sabiedrībā”. Saskaņā ar ECK 8.pantu valstij ir pienākums ne tikai nepamatoti neiejaukties indivīdu privātajā dzīvē vai citu 8.pantā aizsargāto tiesību īstenošanā, bet arī atsevišķos gadījumos veikt pozitīvas darbības, lai, piemēram, aizsargātu indivīdu privāto dzīvi no citu indivīdu un plašsaziņas līdzekļu nepamatotas iejaukšanās.³³

Katrā konkrētā gadījumā, kad valsts īsteno savu pozitīvo pienākumu iejaukties citu ECK paredzēto tiesību īstenošanā, lai aizsargātu, piemēram, personas privāto dzīvi, ir jāņem vērā proporcionalitātes princips, izsverot visu iesaistīto pušu intereses konkrētajā lietā un tās sabalansējot.³⁴

²⁸ Fried van Hoof, Arjen van Rijn, Leo Zwaak. Theory ad Practise of te European Convention on Human Rights. Fourth edition, Antwerpen- Oxford, Intersentia, 2006, p.739

²⁹Skat. Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedumu lietā: Nr. 6833/74 *Marckx v. Belgium*, para 31. Pieejams: <http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-57534>

³⁰ Fried van Hoof, Arjen van Rijn, Leo Zwaak. Theory ad Practise of te European Convention on Human Rights. Fourth edition, Antwerpen- Oxford, Intersentia, 2006, p.739

³¹Lietā *X and Y v. Netherland* X kunga meita Y, kura fizisku trūkumu dēļ dzīvo speciālā namā, tika izvarota nākamajā dienā pēc 16.dzimšanas dienās – pilngadības iestāšanās. Izvarotājs bijis šī nama direktores dēls. Šis pāridarījums radījis meitenei nopietnas traumatiskas sekas, radot būtiskus garīgus traucējumus. Y tēvs X devies uz policiju meitas vārdā rakstīt iesniegumu, taču tur atteikts ierosināt krimināllietu, jo Y ir pilngadīga, neņemot vērā meitenes nespēju izteikt savas vēlmes iesniegumā.

³² Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: Nr. 8978/80 *X and Y v. The Netherlands*, para 23. Pieejams: [http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-57603#{\"itemid\":\[\"001-57603\"\]}](http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-57603#{\)

³³ Feldhūne G., Kučs A., Skujeniece V. Cilvēktiesību rokasgrāmata tiesnešiem. Latvijas Universitātes Juridiskās fakultātes Cilvēktiesību institūta bibliotēka. Rīga, 2004 52.-55.lpp.

³⁴ Turpat.

Latvija arī kā Eiropas Padomes dalībvalsts ir uzņēmusies zināmas starptautiskas saistības personības tiesību jomā, tostarp attiecībā uz goda un cieņas aizsardzību. Tā Eiropas Padomes Parlamentārās asamblejas rezolūcijas Nr.1165(1998) Par tiesībām uz privātumu³⁵ 8.punktā ir uzsvērts, ka ECK 10.panta interpretācija ir kļūdaina, tas ir, Rezolūcijā teikts, ka ir kļūdaini atzīt, ka plašsaziņas līdzekļu tiesības uz vārda brīvību ir pārākas par personas tiesībām uz privāto dzīvi, ļaujot sabiedrībai par publiskajām personām uzzināt visu.³⁶

Arī no Rezolūcijas EP dalībvalstīm izriet pozitīvais pienākums nodrošināt personām privātuma aizsardzības garantijas, ietverot normatīvo regulējumu savās tiesību sistēmās, tostarp nodrošināt personām iespēju civiltiesiskā kārtībā morālā (nemantiskā) kaitējuma atlīdzību par neatļauto iejaukšanos personas privātajā dzīves sfērā un plašsaziņas līdzekļiem uzlikt atbildību par tādu materiālu publiskošanu, kas pārkāpj privātās dzīves neaizskaramību,³⁷ tostarp gadījumos, kad aizskarts personas gods un cieņa.

Rezolūcijas 12.punktā norādīts, ka ECK 8.pantā nostiprināto tiesību uz privātās dzīves neaizskaramību attiecināmas ne vien uz valsts un publiskās varas neiejaukšanos šo tiesību īstenošana, bet arī uz aizsardzību pret citām privātpersonām, tai skaitā plašsaziņas līdzekļiem un to pārstāvjiem.³⁸

Uz iepriekš minēto Rezolūciju atsaukusies arī ECT savā spriedumā *Von Hannover v. Germany*, norādot uz tās nozīmīgumu. Konkrētajā lietā prasītāja Monako princese Karolīna uzskatīja, ka Vācija ir pārkāpusi viņas tiesības uz privātās dzīves neaizskaramību, atzīstot, ka prese ir tiesības uz viņas fotogrāfiju publicēšanu bez viņas piekrišanas, jo viņa ir publiska persona un viņas privātā dzīvē beidzas jau pie ārdurvīm. ECT atzina, ka Vācija ir pārkāpusi ECT 8.pantu.³⁹ ECT atsaukusies arī uz Rezolūcijas 10.punktu, kurā uzsvērts, ka ir jāatrod līdzsvars starp tiesībām uz privātās dzīves neaizskaramību (tostarp goda un cieņas aizsardzību) un tiesībām uz vārda brīvību, jo abas šīs tiesības ir vienlīdz svarīgas pamattiesības, kas abas bauda valsts pienākumu šīs tiesības aizsargāt atbilstoši tam, kā to noteikusi ECK un ECT savā praksē.⁴⁰

Spriedumā *Von Hannover v. Germany*⁴¹ ECT atzinusi arī to, ka caur ECK 8.pantu valstij tiek uzlikts ne vien pienākums savā darbība ievērot ECK noteikto privātās dzīves

³⁵ Resolution 1165(1998) of the Parliamentary Assambleja of the Council of Europe on the right to privacy. Pieejams: <http://assembly.coe.int/main.asp?Link=/documents/adoptedtext/ta98/eres1165.htm>

³⁶ Lībiņa-Egnere I. Personības tiesību aizsardzība un civiltiesiskā atbildība to aizskārums gadījumā. Promocijas darbs. 43.lpp.

³⁷ Turpat.

³⁸ Turpat.

³⁹ ECT spriedums lietā *Von Hannover v. Germany*.

⁴⁰ Lībiņa-Egnere I. Personības tiesību aizsardzība un civiltiesiskā atbildība to aizskārums gadījumā. Promocijas darbs. 43.lpp

⁴¹ Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: Nr. 59320/00 *Von Hannover v. Germany*. Pieejams: [http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-61853#{\"itemid\":\[\"001-61853\"\]}](http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-61853#{\)

aizsardzību, bet arī uzliek valstij pienākumu nodrošināt un izveidot tādu darboties spējīgu normatīvo regulējumu, kas nodrošina personas privātās dzīves, tostarp arī goda un cieņas, efektīvu respektēšanu arī tajās jomās, kas skar attiecības starp divām personām bez tiešas valsts līdzdalības, tas ir, starp 2 privātpersonām.⁴²

Valsts pozitīvais pienākums ECK 8.pantā ietverto tiesību aizsardzībai, pirmkārt, prasa, lai nacionālajās tiesībās pastāvētu tiesību norma, kas aizsargā ECK 8.pantā ietvertās tiesības no citu indivīdu iejaukšanās (darba 2.2.apakšnodaļa un 4.nodaļa).⁴³

Ar normatīvā regulējuma ieviešanu valsts nacionālajā tiesību sistēmā vien nepietiek, lai teiktu, ka valsts ir izpildījusi no ECK izrietošo pienākumu. Valstij ir jānodrošina arī reāls mehānisms, kā izveidoto normatīvo regulējumu izmantot dzīvē. Nav nozīmes iespējai vērsties tiesā, ja valsts nav nodrošinājusi visu, lai notiktu taisnīgas tiesas spriešana, kā arī noteikusi mehānismu un iespēju, kā personai vērsties tiesā.

Pozitīvs pienākums valstij būs arī tajos gadījumos, kad, lai nodrošinātu ECK 8.pantā ietverto tiesību neaizskaramību, valstij ir jāveic noteiktas darbības. Piemēram, jāatļauj personai iebraukt valstī vai pagarināt uzturēšanās atļauju, ja pretējā gadījumā attiecīgajos apstākļos tiktu pārkāptas, piemēram, personas tiesības uz ģimenes dzīves neaizskaramību.⁴⁴

Jānorāda, ka par goda un cieņas aizsardzību runā ne tikai ECK 8.panta kontekstā, jo ECK 8.-11. pantu otrās daļas paredz, ka šajos pantos nostiprinātās tiesības var ierobežot, lai aizsargātu citu personu reputāciju. Visbiežāk ECT praksē par goda un cieņas aizsardzību runā saistībā ar vārda brīvības ierobežošanu, kas minēta ECK 10.pantā.⁴⁵ ECK 10.pantā noteikts, ka tiesības uz vārda brīvību var ierobežot, lai aizsargātu valsts drošības, teritoriālās vienotības vai sabiedriskās drošības intereses, nepieļautu nekārtības vai noziegumus, aizsargātu veselību vai tikumību, nepieļautu konfidencialas informācijas izpaušanu vai lai nodrošinātu tiesas varu un objektivitāti aizsargātu citu personu reputāciju, kā arī aizsargātu citu personu cieņu vai tiesības.⁴⁶ Respektīvi, goda un cieņas aizsardzība ir viens no visbiežāk izmantotajiem leģitīmajiem mērķiem tiesību uz vārda brīvību ierobežošanai.

Jānorāda, ka ilgstoši līdz pat 2004.gadam personām, kuru tiesības uz goda un cieņas aizsardzību tika aizskartas, tām saduroties ar tiesībām uz vārda brīvību, nebija iespēju vērsties ECT. Iespēja vērsties tiesā bija tikai otrai pusei, kuras tiesības uz vārda brīvību tiek ierobežotas, lai netiktu nepamatoti aizskartas citas personas gods un cieņa.

⁴² Autoru kolektīvs. LR Satversmes 8. nodaļas komentāri. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2011. 350.lpp.

⁴³ Feldhūne G., Kučs A., Skujeniece V. Cilvēktiesību rokasgrāmata tiesnešiem. Latvijas Universitātes Juridiskās fakultātes Cilvēktiesību institūta bibliotēka. Rīga, 2004 52.-55.lpp.

⁴⁴ Turpat.

⁴⁵ Kovaļevska A. Kad gods un cieņa saduras ar vārda brīvību. Jurista Vārds, 2003.gada 28.oktobris, Nr.39 (297)

⁴⁶ Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencija: starptautisks dokuments. Latvijas Vēstnesis, 1997.gada 13.jūnijs, Nr. 143/144 (858/859), 10.pants.

ECT mainīja savu praksi. Mūsdienās plašsaziņas līdzekļu loma sabiedrības dzīvē arvien palielinās, ir radusies tā saucamā „dzeltenā prese”, kas rada visai būtisku un iespējamību uz to, ka varētu tikt aizskartas personas tiesības uz privāto dzīvi un var tikt aizskarti personas gods un cieņa. „Dzeltenās prese” ir komerciāli uzņēmumi, kas ir tendēti uz peļņu, ne kvalitatīvas, patiesas un objektīvas informācijas sniegšanu, radot sensācijas. Šī iemesla dēļ ECT mainīja savu praksi - 2004. gada 29. jūnija spriedumā *Radio France v. France*⁴⁷ ECT ielasīja tiesības uz goda un cieņas aizsardzību ECK 8. panta tvērumā, atzīstot, ka „gods un cieņa ir patstāvīga tiesība un daļa no personas privātās dzīves, kura ir aizsargāta ECK 8. panta ietvaros.”⁴⁸ Šādas izmaiņas tiesas praksē ļauj šobrīd iesniegt tiesā prasību ne vien par ECK 10.pantā noteiktās vārda brīvības ierobežošanu, bet arī otrai pusei par goda un cieņas aizskārumu.

2.2. Izpratne un normatīvais regulējums par goda un cieņas aizsardzību Latvijā

Godu un cieņu Latvijā aizsargā vairāki normatīvie akti. Galvenais un kā pirmais avots būtu minams Satversmes 95.pants, kurā ir noteiktas vienas no būtiskākajām cilvēka pamattiesībām – tiesībām uz personas goda un cieņas aizsardzību. Šīs tiesības ietver sevī ne vien to, ka ir aizliegts personas godu un cieņu aizskart ar vārdiem, bet arī ar pazemojošu attieksmi un izturēšanos, tostarp aizliedzot valstij uzlikt personas cieņu pazemojošus sodus. Šajā Satversmes pantā tiek „ietilpināts” arī spīdzināšanas aizliegums, kā personas cieņu pazemojoša izturēšanās.⁴⁹ Tā kā dzīvē ir pierādījies, ka goda un cieņas aizsardzība visbiežāk saduras ar tiesībām uz vārda brīvību, tad tiesības uz goda un cieņas aizsardzību ir biežāk izmantotais leģitīmais mērķis, lai ierobežotu tiesības uz vārda brīvību, kas nostiprinātas Satversmes 100.pantā.

ECK 8.pantam atbilstošs pants Satversmē ir 96., kurā noteikts, ka ”ikvienai personai ir tiesības uz privātās dzīves, mājokļa un korespondences neaizskaramību”.. Šī panta komentāros norādīts, ka centrālais šī panta šī panta jēdziens ir tieši „privātā dzīve”, kas ietver sevī dažādus šo tiesību aspektus, dažādus personas dzīves elementus,⁵⁰ gluži tāpat kā tas norādīts attiecībā uz ECK 8.pantu. Atšķirība Satversmes 96.pantam un ECK 8.pantam ir tāda, ka Satversmes 96.pantā nav minētas tiesības uz ģimenes dzīves neaizskaramību, kas ir

⁴⁷Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: Nr. 53984/00 *Radio France and others v. France*. Pieejams: [http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-61686#{"itemid":\["001-61686"\]}](http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-61686#{"itemid":["001-61686"]})

⁴⁸ Kučs A. Vārda brīvības un citu pamattiesību līdzsvarošana. Latvijas Republikas Augstākās tiesas biļetens, 2013.gada aprīlis, Nr.6.

⁴⁹ Autoru kolektīvs. LR Satversmes 8. nodaļas komentāri. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2011, 206.lpp.

⁵⁰ Turpat, 237.-238.lpp.

paredzētas Satversmes 110.pantā, taču Satversmes 96.panta komentāros ir norādīts, ka no jēdziens „privātā dzīve” aptver arī tiesības uz ģimenes dzīvi.⁵¹

Tā kā Satversmes 96.pants ir analogs ECK 8.pantam, tas tiek interpretēts atbilstoši ECT skaidrojumam, respektīvi, Satversmes tiesa, skaidrojot tiesību uz privāto dzīvi būtību, skaidrojusi to gluži tāpat, kā to darījusi ECT, atzīstot, ka tiesības uz privāto dzīvi skar dažādus aspektus, aizsargājot indivīda fizisko un garīgo integritāti, godu un cieņu, vārdu un identitāti, personas datus, kas nozīmē, ka personai ir tiesības uz savu privāto telpu, tiesības dzīvot pēc sava prāta, saskaņā ar savu būtību un vēlmēm attīstīt un pilnveidot savu personību, iespējami minimāli ciešot no valsts vai citu personu iejaukšanās. Valstij indivīda tiesības uz privātās dzīves neaizskaramību ir maksimāli jāievēro un jāaizsargā, un iejaukšanās attaisnojama tikai stingri noteiktos gadījumos, kad to prasa īpaši svarīgas sabiedrības intereses.⁵²

Noskaidrojot Satversmē noteikto pamattiesību saturu, tais skaitā Satversmes 96.panta, jāņem vērā arī Latvijas starptautiskās saistības cilvēktiesību jomā. Satversmes tiesa norādījusi, ka „starptautiskās cilvēktiesību normas un to piemērošanas prakse konstitucionālo tiesību līmenī kalpo par interpretācijas līdzekli pamattiesību un tiesiskas valsts principu satura un apjoma noteikšanai, ciktāl tas nenoved pie Satversmē ietverto pamattiesību sašaurināšanas”.⁵³ Šāds pienākums ievērot starptautiskās saistības cilvēktiesību jomā izriet no Satversmes 89.panta. Šis pants skaidri norāda uz to, ka konstitucionālā likumdevēja mērķis bija panākt Satversmē ietverto cilvēktiesību normu harmoniju ar starptautiskajām cilvēktiesību normām.⁵⁴ Inese Lībiņa-Egnere norādījusi, ka Latvijas tiesām saistoši ir ne tikai starptautiski dokumenti, kā ECK un citi, bet arī ECT prakse.⁵⁵

Satversmes tiesa atzinusi arī to, ka lemjot par saviem pozitīvajiem pienākumiem, valstij ir piešķirama noteikta rīcības brīvība, proti, šie pozitīvie pienākumi ir vērtējami ECK 8. panta otrajā daļā noteikto mērķu kontekstā, un ar to palīdzību ir jāsasniedz taisnīgs līdzsvars starp sabiedrības un privātpersonas interesēm.⁵⁶ Tāpat nav nozīmes, vai normās noteiktais ir kā ierobežojums vai valsts pozitīvais pienākums, jo izšķiroša nozīme vienmēr ir tam, vai tiek sasniegts taisnīgs līdzsvars starp sabiedrības un attiecīgās personas interesēm.⁵⁷

⁵¹ Autoru kolektīvs. LR Satversmes 8. nodaļas komentāri. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2011, 237.lpp.

⁵² Par Latvijas Sodū izpildes kodeksa 50.4 panta astotās daļas 4. punkta vārdu „divas” un „mēnesī” atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 96. Pantam: Latvijas Republikas Satversmes tiesas spriedums lietā Nr. 2009-05-01 Pieejams: http://www.satv.tiesa.gov.lv/upload/spriedums_2009_05_01.htm, 8.punkts

⁵³ Turpat, 10.punkts

⁵⁴ Turpat.

⁵⁵ Lībiņa-Egnere I. Personības tiesību aizsardzība un civiltiesiskā atbildība to aizskāruma gadījumā. Promocijas darbs. 44.lpp.

⁵⁶ Par Latvijas Sodū izpildes kodeksa 50.4 panta astotās daļas 4. punkta vārdu „divas” un „mēnesī” atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 96. Pantam: Latvijas Republikas Satversmes tiesas spriedums lietā Nr. 2009-05-01. 10.1.punkts

⁵⁷ Turpat.

Ar Latvijas Republikas Augstākās Padomes 1992.gada 22.decembra likumu "Par grozījumiem un papildinājumiem Latvijas Republikas 1937.gada Civillikuma saistību tiesību daļā" Civillikums tika papildināts ar jaunu 2325.¹ pantu.⁵⁸, kurā tieši satur tiesības uz goda un cieņas aizsardzību un privātās dzīves neaizskaramību. Lai arī ar šī panta ieviešanu personai ir rasta iespēja vērsties tiesā apskatīto tiesību aizskāruma gadījumā, šis regulējums neatspoguļo personības izpratni un Civillikuma 2352.¹ pants nosaka vispārīgu personas reputācijas un pašcieņas aizsardzību, nosakot, ka katram ir tiesības prasīt tiesas ceļā atsaukt ziņas, kas aizskar viņa godu un cieņu, ja šādu ziņu izplatītājs nepierāda, ka tās atbilst patiesībai. Ja dokuments satur aizskarošas ziņas, kas neatbilst patiesībai, šāds dokuments jāapmaina, citos gadījumos atsaukšanas kārtību nosaka tiesa. Par kādas personas prettiesisku goda un cieņas aizskārumu jādod atlīdzība, ko nosaka tiesa. Jāatzīmē, ka reputācija visbiežāk tiek aizskarta tieši ar ziņām, kas sniegtas plašsaziņas līdzekļos. Politikis L.Strujevičs 1999.gada aprīlī iesniedza prasību Rīgas Zemgales priekšpilsētas pirmās instances tiesā pret AS „Diena” un Aivaru Ozoliņu par nepatiesu ziņu publicēšanu, aizskarot viņa godu un cieņu. L.Strujevičs pieprasīja kaitējuma atlīdzību, pamatojoties uz CL 2352.¹ pantu. Tiesa prasību apmierināja daļēji. AS „Diena” nācās maksāt kompensāciju, kā arī šajā Civillikuma panta noteikto – atsaukt nepatiesās ziņas. Jānorāda gan, ka AS „Diena” un Aivars Ozoliņš griezās ECT, kur Latvija šo lietu zaudēja.⁵⁹

Krimināllikumā likumdevējs ir noteicis divus noziedzīga nodarījuma pamatsastāvus – goda aizskaršana un neslavas celšana.⁶⁰ Krimināllikuma 157.pants nosaka, ka „par apzināti nepatiesu, otru personu apkaunojošu izdomājumu tīšu izplatīšanu iespēstā veidā vai citādā veidā pavairotā sacerējumā, kā arī mutvārdos, ja tā izdarīta publiski (neslavas celšana), soda ar arestu vai ar naudas sodu līdz divdesmit minimālajām mēnešalgām”. Šis iepriekš minētais pants ir vienīgais spēkā esošais Krimināllikuma pants, kurš tieši aizsargā personas godu un cieņu. Līdz 2004.gada 1.februārim spēkā bija arī Krimināllikuma 271.pants, kas paredzēja kriminālatbildību par neslavas celšanu vai goda aizskaršanu varas pārstāvjiem vai citām valsts amatpersonām sakarā ar šīm personām uzlikto pienākumu pildīšanu. Latvijas Satversmes tiesā tika iesniegta konstitucionālā sūdzība par šīs normas atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 91. un 100.pantam. Satversmes tiesa savā spriedumā secināja, ka apstrīdētā norma nav samērīga ar sasniedzamo leģitīmo mērķi un ir pretrunā ar Satversmes 100.pantu, jo nav

⁵⁸ Par Krimināllikuma 271.panta atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 91. un 100.pantam: Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2003.gada 29.oktobra spriedums lietā Nr.2003-05-01

⁵⁹ Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: Nr.16657/03 A/s DIENA un OZOLIŅŠ pret Latviju. Pieejams: http://www.at.gov.lv/files/docs/ect_nolemumi/diena-spriedums,12.07.2007.doc

⁶⁰ Hamkova D. Gods un cieņa kā krimināltiesiskās aizsardzības objekts Baltijas reģionā. Jurista Vārds, 2007.gada 8.maijs, Nr.19 (472).

norādīts konkrēts amatpersonu loks, uz ko šī norma attiecas.⁶¹ Ar 2009.gada 23.decembri spēku zaudēja vēl divas Krimināllikuma normas, kas paredzēja personas goda un cieņas aizsardzību – 156.pants un 158.pants. D.Hamkova šo pantu izslēgšanu no Krimināllikuma uzskata par nepārdomātu.⁶²

Tā kā gan Civillikumā un Krimināllikumā ir noteikta goda un cieņas aizsardzība, tad ir arī svarīgi noteikt, kurā gadījumā būs piemērojams Civillikuma 2352.¹ pants un kurā gadījumā Krimināllikuma 157.pants. Abi panti ir diezgan līdzīgi, tomēr tajos atrodams atšķirības arī izskaidro to, kad piemērojams katrs no pantiem.

Krimināllikuma 157.pants paredz aizsardzību gadījumos, kad ir izplatītas personu „apkaunojošas” ziņas, kamēr Civillikuma 2352.a pants – personas godu un cieņu „aizskarošu” ziņu izplatīšanu. Šāds dažāds tiesību normu definējums norāda uz to, ka nodarījumu, par kuru iestātos kriminālatbildība, raksturo lielāka kaitīguma pakāpe.⁶³ Krimināllikuma 157.panta komentāros norādīts, ka, šajā pantā paredzētā nodarījuma priekšmets ir izdomājums, kas attiecas uz pagātnes vai tagadnes apstākli vai faktu, kurš turklāt apkauno cietušo, kā arī šiem izdomājumos minētajiem faktiem ir jābūt nepatiesiem. Par to, vai izdomājums ir apkaunojošs, lemj tiesa.⁶⁴ Civillikuma attiecīgā panta komentāros norādīts, ka civiltiesiskā atbildība personai par citas personas goda un cieņas aizskaršanu iestājas, ja gods un cieņa tiek aizskarta nepamatoti, tas ir, izplatot nepatiesas ziņas, notiek nepamatots personas nepamatots personas vērtējuma samazinājums sabiedrības acīs.⁶⁵

Krimināltiesisks pārkāpums aizskar publiskas tiesības, savukārt civiltiesiskā pārkāpuma rezultātā tiek nodarīts kaitējums civiltiesiskām attiecībām.⁶⁶

Vēl kā atšķirības konkrētajās minams attiecībā uz šajās normās ietverto subjektīvo attieksmi, respektīvi, Krimināllikuma 157.pantā par ziņām teikts „apzināti nepatiesas ziņas”, bet Civillikuma 2352.¹ pantā – patiesībai neatbilstošas, kas norāda uz to, ka Krimināllikums izslēdz labticīgu maldīšanos vai kļūdu.⁶⁷ Tātad atbildība par Krimināllikuma 157.pantā noteikto nodarījumu iestājas, ja nodarījums ir veikts, lai apzināti apkaunotu personu un nodarījumu raksturo lielāka vainas pakāpe.

⁶¹ Par Krimināllikuma 271.panta atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 91. un 100.pantam: Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2003.gada 29.oktobra spriedums lietā Nr.2003-05-01

⁶² Hamkova D. „Būt vai nebūt” goda un cieņas krimināltiesiskai aizsardzībai. Jurista Vārds, 2009. gada 10. Februāris, Nr.6 (559)

⁶³ Hamkova D. Goda un cieņas krimināltiesiskā aizsardzība. Promocijas darbs, 12.lpp.

⁶⁴ Krastiņš U., Liholaja V., Niedre A. Krimināllikuma zinātniski praktiskais komentārs. Sevišķā daļa. 2.grāmata. Rīga: Firma AFS, 2007, 334.lpp.

⁶⁵ Autoru kolektīvs. Latvijas Republikas Civillikuma komentāri: saistību tiesības (1401.-2400.p.), Rīga: Mans īpašums, 2000, 635.lpp.

⁶⁶ Hamkova D. Goda un cieņas civiltiesiskās un krimināltiesiskās aizsardzības nianses. Jurista Vārds., 2008.gada 15.janvāris, Nr.2 (506)

⁶⁷ Hamkova D. Goda un cieņas krimināltiesiskā aizsardzība. Promocijas darbs, 12.lpp.

Likums „Par presi un citiem masu informācijas līdzekļiem” 7.pants nosaka, ka ir aizliegts publicēt informāciju, kura aizskar kā fizisko, tā arī juridisko personu godu un cieņu un ceļ tām neslavu. Tā paša likuma 25.pants paredz īpašus pienākumus žurnālistiem, publicējot darbus, nosakot, ka žurnālista pienākums ir sniegt patiesu informāciju, atteikties pildīt uzdevumu, kura veikšana saistīta ar likuma pārkāpšanu, tostarp personas goda un cieņas aizsardzības jautājumā, ievērot personu tiesības un likumīgās intereses.⁶⁸

Rīgas administratīvā apgabaltiesa savā spriedumā minējusi nosacījumus, kādiem ir jāiestājas, lai būtu konstatējams goda un cieņas aizskārums. Tiesa pateikusi, goda un cieņas aizskārums ir noticis ja vienlaicīgi pastāv trīs nosacījumi: 1) sabiedrībā izplatītas nepamatotas ziņas par personas uzvedību, attieksmi pret sociālajām un garīgajām vērtībām, sabiedrību vai līdzilvēkiem; 2) ņemot vērā šīs ziņas, ir pazeminājies personības sabiedriskais novērtējums (goda aizskārums) vai mazinājies personas pašnovērtējums, balstoties uz sabiedrisko vērtējumu (cieņas aizskārums); 3) cēloņsakarība starp personības sabiedriskā novērtējuma pazemināšanos un par viņu nepamatoti izplatītajām ziņām. Iztrūkstot kaut vienam no šiem nosacījumiem, ir atzīstams, ka goda un cieņas aizskārums nav noticis.⁶⁹

Tiesības uz personas goda un cieņas aizsardzību ir vienas no nozīmīgākajām cilvēka pamattiesībām. ECK tieši neaizsargā personas tiesības uz goda un cieņas aizsardzību. Šīs tiesības ir visbiežāk izmantotais leģitīmais mērķis, lai ierobežotu tiesības uz vārda brīvību, kas nostiprinātas ECK 10.pantā. ECT ir mainījusi savu praksi, ietverot tiesības uz personas goda un cieņas aizsardzību ECK 8.panta tvērumā, kas ļauj ECT vērsties ne vien par nepamatotu tiesību uz vārda brīvību ierobežošanu, bet arī otrai strīdā iesaistītajai pusei par goda un cieņas aizskārumu. Tās ir nostiprinātas Satversmes 95.pantā, kā arī šīs tiesības tiek izmantotas, lai ierobežotu Satversmes 100.pantā nostiprinātas pamattiesības uz vārda brīvību. Personas goda un cieņas aizsardzība Latvijas mērogā ir aizsargāta ar vairākām likumu normām: Civillikuma 2352.¹ pantu, Krimināllikuma 157.pantu un likuma Preses likuma 7.un 25.pants.

⁶⁸ Par presi un citiem masu informācijas līdzekļiem: LR likums. Ziņotājs, 1991.gada 14.februāris, Nr. 5.

⁶⁹Latvijas Republikas Rīgas Administratīvās apgabaltiesas spriedums lietā Nr.A420412311, 4.3.punkts.

Pieejams: http://www.tiesas.lv/files/AL/2012/01_2012/19_01_2012/AL_1901_apg_AA43-1565-12_4.pdf

3. GODA, CIENAS UN REPUTĀCIJAS AIZSARZĪBAS LĪDZVAROŠANA AR VĀRDA BRĪVĪBU

Goda un cieņas aizsardzība ir valsts iestāžu visbiežāk lietotais leģitīmais mērķis, lai ierobežotu vārda brīvību. Diezgan bieži tā tiek iejaukta, lai aizsargātu politiķus un ierēdņus no kritikas. Tieši tāpēc ECT ir attīstījusi plašu judikatūru, demonstrējot vārda brīvības augsto aizsardzības pakāpi, īpaši attiecībā uz presi.⁷⁰

3.1. Tiesības uz vārda brīvību

Vārda brīvība pieder pie tā sauktajām pirmās paaudzes cilvēktiesībām un tiek uzskatīta par vienu no vissvarīgākajām cilvēka pamattiesībām. Vārda brīvība vairāk nekā jebkura no cilvēka tiesībām simbolizē pilsoņu un politisko tiesību savstarpējo atkarību - vārda brīvība pieder gan pie pilsoņu, gan politiskajām tiesībām.

Lielākā daļa sūdzību, kas tiek saņemtas ECT ir par neslavas celšanu vai procesuālajām problēmām, kas saistītas ar kompensācijas saņemšanu par reputācijas aizskārumu. Šajā sakarā ir divu veidu prasītāji: tie, kuru tiesības uz privāto dzīvi ir aizskartas, tāpēc pieprasa šo tiesību īstenošanu, un tie, kuri ir ieinteresēti publicēt informāciju, kas ir kādas personas reputāciju aizskaroša, nesaņemot par to sodu.⁷¹ Pirmie savu prasību ECT var celt, pamatojoties uz ECK 8.pantu, bet otrie – ECK 10.pantu.

Vārda brīvība ir viena no senākajām un nozīmīgākajām cilvēktiesībām, kas ierakstītas jau agrīnajos konstitucionālajos tekstos un starptautiskajos cilvēktiesību aktos.⁷² Vārda brīvība ir demokrātijas stūrakmens, tāpēc, palielinoties demokrātijas nozīmīgumam pasaulē, arī vārda brīvības nozīme arvien palielinās.⁷³ ECT ir vairākkārt uzsvērusi vārda brīvības nozīmīgo lomu, atzīstot, ka tā „veido vienu no svarīgākajiem demokrātiskas sabiedrības pamatiem, vienu no pamatnosacījumiem tās progresam un katra cilvēka attīstībai”.⁷⁴

Ar latviešu valodā lietoto terminu „vārda brīvība” saprot „tiesības brīvi paust savus uzskatus”, kas nenozīmē tikai verbālu uzskatu paušanu, bet arī citus izteiksmes līdzekļus. Latvijas juridiskajā literatūrā lietotais jēdziens „vārda brīvība” ir ekvivalents angļu valodā

⁷⁰ Macover M. Freedom of expression. A guide to the implementation of Article 10 of the European Convention on Human Rights. Human rights handbooks, No. 2. 49. – 50.lpp.

⁷¹ Autotu kolektīvs, Theory and Practice of the European Convention on Human Rights. Fourth edition. Intersentia, Antwerpen – Oxford, 2006. p 664-665

⁷² Autoru kolektīvs. LR Satversmes 8. nodaļas komentāri. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2011. 343. – 345.lpp.

⁷³ Kučs A. Vārda brīvības robežas: goda un cieņas aizskaršana, naida kurināšana. Rīga: Sabiedriskās politikas centrs Providus, 2004, 15.lpp.

⁷⁴ Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: Nr. 5493/72 Handyside v. The United Kingdom, para 48.

lietotajam jēdzienam „freedom of expression”, bet ne „freedom of speech”, kas ir šaurāk saprotams.⁷⁵ Tātad ar jēdzienu „vārda brīvība” saprotams gan verbāla informācija, kas aptver arī māksliniecisku izteiksmi (karikatūras, gleznas, plakāti), komerciālas dabas informāciju un pat vieglo mūziku un reklāmu.⁷⁶

Demokrātiskas valsts nav iedomājama bez personas tiesībām uz vārda brīvību, ietverot ne vien tiesības paust informāciju un viedokļus, bet arī tiesības saņemt informāciju. ECT ir uzsvērusi, ka tiesības uz vārda brīvību ir viena demokrātiskas sabiedrības pamatvērtībām, viens no pamatnoteikumiem tās progresam un katra indivīda pašapmierinājumam.⁷⁷

Arī Satversmes tiesa ir skatījusi lietas saistībā ar tiesībām uz vārda brīvību. Šajos spriedumos tad arī tiek skaidrots, kas ir vārda brīvība un kā to pareizi ierobežot. Piemēram, lietā *Nr. 2003-02-0106* Satversmes tiesa skaidroja vārda brīvības nozīmi, norādot, ka vārda brīvība aptver ļoti plašu jomu, ietverot divus aspektus - privāto un publisko. Vārda brīvības privātais aspekts nozīmē, ka katrai personai ir tiesības uz saviem uzskatiem, tiesības turēties pie tiem un brīvi tos paust. Vārda brīvība ir viens no nepieciešamiem priekšnosacījumiem tādas sabiedrības veidošanā, kura būtu balstīta uz savstarpēju cieņu. Līdz ar to tiesības uz vārda brīvību ir ļoti cieši saistītas arī ar tik svarīgām tiesībām kā cilvēka tiesības uz privāto dzīvi, kas pieprasa aizsardzību pret jebkādu iejaukšanos. Savukārt vārda brīvības publiskais aspekts attiecas uz ikviena tiesībām brīvi saņemt informāciju un paust savus uzskatus jebkādā veidā - mutvārdos, rakstveidā, vizuāli, ar māksliniecisku izteiksmes līdzekļu palīdzību u.tml. Pie šiem informācijas izplatīšanas un uzskatu paušanas veidiem pieder arī masu informācijas līdzekļi - radio un televīzija.⁷⁸

ECK 10.pants ir uzbūvēts no 2 daļām. Pirmajā daļā ir definētas garantējamās tiesības, bet otrajā – uzskaitīti gadījumi, kad šīs tiesības var tikt ierobežotas. Šī panta pirmā daļa satur trīs šajā pantā garantēto tiesību elementus: brīvi paust savus uzskatus, tiesības izplatīt

⁷⁵ LZA Terminoloģijas komisijas lēmums Nr. 18. Pieņemts 28.01.2003.; prot. Nr. 1/1033.
<http://termini.lza.lv/article.php?id=68>

⁷⁶ Kučs A. Vārda brīvības robežas: goda un cieņas aizsardzība, naida kurināšana. Rīga: Sabiedriskās politikas centrs Providus, 2004 17.lpp. Skat. arī Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: Nr. 15450/89 *Casado Coca v. Spain*, para 35.

⁷⁷ Macover M. Freedom of expression. A guide to the implementation of Article 10 of the European Convention on Human Rights. Human rights handbooks, No. 2. 6.lpp. Pieejams:
<http://www.coe.int/t/dghl/cooperation/capacitybuilding/publi/materials/947.pdf>

⁷⁸ Par Radio un televīzijas likuma 19. panta piektās daļas atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 89., 91., 100. un 114.pantam, Eiropas Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 10.pantam un 14.pantam saistībā ar 10.pantu un Starptautiskā pakta par pilsoņu un politiskajām tiesībām 19. un 27.pantam: Latvijas Republikas Satversmes tiesas spriedums lietā Nr.2003-02-0106, Secinājumu daļas 1.punkts Pieejams:
<http://likumi.lv/doc.php?id=75864>

informāciju un idejas, tiesības saņemt informāciju un idejas. Turklāt šīs tiesības izmantojamas bez valsts vai citu publiskās varas institūciju iejaukšanās un neatkarīgi no valstu robežām.⁷⁹

Tiesības brīvi paust savus uzskatus ir priekšnoteikums pārējām ECK 10.pantā garantētajām tiesībām, un tās bauda gandrīz absolūtu aizsardzību – šī panta 2.daļā minētie ierobežojumi praktiski nav piemērojami šīm tiesībām. Jebkādi šo tiesību ierobežojumi būtu pretrunā ar demokrātiskas sabiedrības raksturu.⁸⁰

Tiesībām sniegt informāciju un idejas ir lielākā nozīme politiskajā dzīvē un valsts demokrātijas uzbūvē. Piemēram, brīvas vēlēšanas nav iespējamās bez šīm tiesībām. Vēl vairāk, pilnā izpausmē šīs tiesības atļauj kritizēt valdību, kas ir galvenais demokrātiskas valdības pazīme. Acīmredzami tiesības saņemt informāciju un idejas ir ļoti cieši saistītas ar tiesībām sniegt informāciju. Tas attiecas gan uz drukātiem medijiem, gan televīziju, radio un internetu. Attiecībā uz pēdējiem, ECT norādījusi, ka valsts nevar iejaukties starp raidītāju un saņēmēju, jo tiem ir tiesības būt tiešā kontaktā, balstoties uz viņu gribu. Tā kā aprakstītās tiesības ietver gan informācijas, gan ideju sniegšanu, tad ECT ir norādījusi, ka ir svarīgi skaidri nošķirt, kas ir informācija (fakti) un kas viedoklis (darba 3.3.apakšnodaļa).⁸¹ Rezultātā līdz ar informāciju vai datiem, kuru patiesumu var pārbaudīt, ECK 10.pants ietver arī viedokļus, kritiku, pieņēmumus, kas nevar tikt pakļauti patiesuma pārbaudei.⁸²

Tiesības saņemt informāciju ietver sevī tiesības to vākt un meklēt informāciju visos iespējamajos likumīgajos avotos. Šīs tiesības ietver arī internacionālas televīzijas pārraides.

Attiecībā uz valsts pārvaldi vārda brīvībai ir ārkārtīgi liela nozīme, jo ar šīm tiesībām tiek nodrošināta demokrātijas īstenošana – indivīdam ir tiesības saņemt informāciju par politiskajām partijām, to kandidātiem vēlēšanās, nevalstisko organizāciju un citu sabiedrības locekļu uzskatus par valsts iekārtu, sociālo sistēmu un citiem valsts pārvaldes jautājumiem.⁸³ Tiesības uz vārda brīvību tās visās izpausmēs nodrošina informācijas apmaiņu sabiedrībā, kā arī viedo diskusijas.

Tātad ar tiesībām uz vārda brīvību faktiski tiek aizsargāta jebkura izteiksmes forma visdažādākajos izpausmes veidos (piemēram, gleznas, grāmatas, filmas, paziņojumi radiopārraidēs, informācijas bukleti)⁸⁴ un neatkarīgi no satura, gan tos saņemot, gan izplatot. Tāpat ECT ir uzsvērusi, ka “vārda brīvība attiecināma ne tikai uz “informāciju” vai “idejām”,

⁷⁹ Macover M. Freedom of expression. A guide to the implementation of Article 10 of the European Convention on Human Rights. Human rights handbooks, No. 2. 8.lpp. Pieejams: <http://www.coe.int/t/dghl/cooperation/capacitybuilding/publi/materials/947.pdf>

⁸⁰ Turpat, 8.-9.lpp. Pieejams: <http://www.coe.int/t/dghl/cooperation/capacitybuilding/publi/materials/947.pdf>

⁸¹ Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: Nr. 9815/82 Lingens v. Austria, para 42.

⁸² Macover M. Freedom of expression. A guide to the implementation of Article 10 of the European Convention on Human Rights. Human rights handbooks, No. 2. 9-10.lpp. Pieejams: <http://www.coe.int/t/dghl/cooperation/capacitybuilding/publi/materials/947.pdf>

⁸³ Autoru kolektīvs. LR Satversmes 8. nodaļas komentāri. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2011. 343. – 345.lpp.

⁸⁴ Tiesu prakses apkopojums. Augstākā tiesa, 2003. – 2004.gads.4.lpp.

kas tiek uztvertas labvēlīgi vai neitrāli, bet arī uz tām, kas apvaino, šokē vai uztrauc valsti vai kādu sabiedrības daļu. Tādas prasības izvirza plurālisms, tolerance un iecietība, bez kuriem nav iedomājama demokrātiska sabiedrība.”⁸⁵

ECK nekur nav norādes uz to, kas ir jāsaprot ar vārdu „ikvienam”, taču to ECT ir skaidrojusi praksē. Piemēram, savā spriedumā lietā "*Autronic AG v. Switzerland*" ECT ir atzinusi, ka ECK 10.pantā ar vārdu "ikviens" tiek saprastas gan fiziskās, gan juridiskās personas.⁸⁶ Tāpat ECT savā praksē norādījusi, ka tiesības uz vārda brīvību personai piemīt neatkarīgi no īpašā statusa, kas var piemist attiecīgajai personai darbojoties civildienestā, tiesību aizsardzības iestādēs vai pildot tiesneša amatu.⁸⁷ Artūrs Kučs Satversmes 100.panta komentāros norādījis, ka, lai gan ikvienai personai piemīt tiesības uz vārda brīvību, personas ieņemamais amats vai īpašais statuss var ietekmēt tiesību uz vārda brīvību ierobežošanas pakāpi.⁸⁸ Turklāt šī tiesa jau vairākās lietās atzinusi, ka šis pants ir attiecināms arī uz komerciālām korporācijām.⁸⁹

Rezumējot jāsecina, ka ar ECK 10.pantā garantētajām tiesībām uz vārda brīvību tiek aizsargātas jebkuras izteiksmes formas, turklāt tajās paustais var nebūt neitrāls, bet pat šokējošs un aizskarošs, taču tādā gadījumā tam ir jābūt pamatoti, nepārkāpjot 10.panta 2.daļā un ECT praksē noteiktos ierobežojumus (darba 3.2. apakšnodaļa), turklāt šis pants ir attiecināms uz ikvienu personu – gan fizisku, gan juridisku – un arī komerciālām korporācijām.

3.2. Vārda brīvības ierobežošanas pamatprincipi

Lai arī vārda brīvība ir viena no būtiskākajām cilvēktiesībām demokrātiskā valstī, tomēr arī šīs tiesības nav absolūtas un ir ierobežojamas, jo uzliek šo tiesību izmantotājam arī pienākumus un atbildību. Tomēr, tā kā šīm tiesībām ir fundamentāla nozīme demokrātiskas valsts un sabiedrības pastāvēšanā, tās nedrīkst ierobežot nesamērīgi un pārāk bieži, šo tiesību ierobežošana nevar kļūt par ikdienu.⁹⁰

⁸⁵ Tiesu prakses apkopojums. Augstākā tiesa, 2003. – 2004.gads.5.lpp.; Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: Nr. 5493/72 *Handyside v. The United Kingdom*, para 48

⁸⁶ Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: Nr. 12726/87 *Autronic AG v. Switzerland*, Pieejams: [http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-68648#{\"itemid\":\[\"001-68648\"\]}](http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-68648#{\)

⁸⁷ Pieter van Dijk, Fried van Hoof, Arjen van Rijn, Leo Zwaak. *Theory and Practice of the European Convention on Human Rights*. Fourth edition, Antwerpen- Oxford, Intersentia, 2006, p. 780

⁸⁸ Autoru kolektīvs. LR Satversmes 8. nodaļas komentāri. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2011. 359.lpp.

⁸⁹ Skat. Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: Nr. 12726/87 *Autronic AG v. Switzerland*, para 47.

⁹⁰ Autoru kolektīvs. LR Satversmes 8. nodaļas komentāri. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2011. 363.lpp.

Satversmes 100.pantā nav nekādu norāžu uz tiesību uz vārda brīvību ierobežošanu, tomēr kopsakarā ar Satversmes 116.pantu, kurā ir noteikti leģitīmie mērķi cilvēka pamattiesību ierobežošanai, jāsecina, ka arī šīs fundamentāli nozīmīgās cilvēktiesības nav absolūtas un ir ierobežojamas, ja izpildās visi Satversmes 116.pantā minētie nosacījumi. Lai ierobežotu tiesības uz vārda brīvību, ierobežojumam jābūt noteiktam ar likumu, attaisnojamam ar kādu no 116.pantā minētajiem leģitīmajiem mērķiem (tomēr jānorāda, ka arī bez šiem Satversmes 116.pantā minētajiem leģitīmajiem mērķiem var pastāvēt arī citi), kā arī ierobežojumam jābūt samērīgam ar tā mērķi.⁹¹ Valsts var noteikt vārda brīvības ierobežojumus gadījumos, kad personas tiesības uz vārda brīvību tieši ietekmē citu personu tiesības, kā arī gadījumos, kad vārda brīvība rada nepārprotamus un tiešus draudus sabiedrībai.⁹² Satversmē noteiktie vārda brīvības ierobežojumi ir noteikti diezgan vispārīgi, tāpēc, nosakot ierobežojumus tiesībām uz vārda brīvību, Satversmes normas pēc iespējas tiek interpretētas ECK 10.panta izpratnei, kur šo tiesību ierobežošanas kritēriji ir konkrētāki.⁹³

Kā jau minēts, ECK vārda brīvības ierobežojumu kritēriji ir minēti ECK 10.pantā, pirmkārt, uzliekot valstīm pienākumu neiejaukties šo tiesību īstenošanā, otrkārt, nosakot ierobežošanas kritērijus. Šo tiesību uz vārda brīvību saturs un robežas jau detalizētāk ir noteiktas ECT praksē.⁹⁴ Tieši tāpat kā Satversmes 100.pantā, arī ECK 10.pantā noteikts, ka vārda brīvības ierobežošana pieļaujama tad, ja tā noteikta ar likumu, pamatotu ar kādu no ECK 10.pantā minētajiem leģitīmajiem mērķiem, vai šāds ierobežojums ir nepieciešams demokrātiskā sabiedrībā.⁹⁵

Gan uz tiesību uz goda un cieņas aizsardzību, gan tiesību uz vārda brīvību nozīmību norāda tas, ka šīs tiesības ir ierakstītas virknē likumu un tiesību normu, kā arī starptautiskos normatīvos aktos. Taču problēmjautājums ir, vai kriminālatbildības paredzēšana par personas goda un cieņas aizskaršanu nav nesamērīgs vārda brīvības ierobežojums. Uz šo jautājumu atbildi ir meklējusi arī Satversmes tiesa.⁹⁶

Lai arī ECT bieži ir uzsvērusi tiesību uz vārda brīvību nozīmību demokrātiskā sabiedrībā un indivīda attīstībā, tieši tāpat ECT norāda, ka šīs tiesības nevar būt absolūtas, jo

⁹¹ Autoru kolektīvs. LR Satversmes 8. nodaļas komentāri. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2011. 363.lpp.

⁹² Par Krimināllikuma 271.panta atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 91. un 100.pantam: Latvijas Republikas Satversmes tiesas spriedums lietā Nr. 2003-05-01, 22.punkts; skatīt arī 19. Par Radio un televīzijas likuma 19. panta piektās daļas atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 89., 91., 100. un 114.pantam, Eiropas Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 10.pantam un 14.pantam saistībā ar 10.pantu un Starptautiskā pakta par pilsoņu un politiskajām tiesībām 19. un 27.pantam: Latvijas Republikas Satversmes tiesas spriedums lietā Nr.2003-02-0106, secinājumu daļas 1.punktu.

⁹³ Autoru kolektīvs. LR Satversmes 8. nodaļas komentāri. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2011. 363-364.lpp.

⁹⁴ AT tiesu prakses apkopojums goda un cieņas aizsardzībā. 5.lpp.

⁹⁵ Jacobs, White. The European Convention on Human Rights. Oxford: Calendon Press, 1996. 224. – 227.lpp.

⁹⁶ Skat. Par Krimināllikuma 271.panta atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 91. un 100.pantam: Latvijas Republikas Satversmes tiesas spriedums lietā Nr. 2003-05-01

ņemot vērā vārda brīvības ietekmīgo lomu sabiedrībā, tās īstenošana tiek saistīta ar zināmiem pienākumiem un atbildību. Nosakot vārda brīvības ierobežojumus, jāievēro ECK 10.panta 2.daļā un ECT praksē noteiktos šo tiesību ierobežošanas kritērijus. Tā kā Latvijai ECK ir saistoša, arī Latvijas tiesām ir jāvadās pēc ECT noteiktajiem kritērijiem arī izskatot lietas Latvijas tiesās.

3.3. Ziņu un viedokļa nošķiršana

Lietās par goda un cieņas aizskaršanu un nepatiesu ziņu publicēšanu ir nepieciešams ļoti rūpīgi nošķirt ziņas vai faktus no viedokļa vai vērtējuma. Šādai nošķiršanai liela nozīme ir tāpēc, ka viedoklis vai vērtējums nav pakļaujams patiesuma pārbaudei atšķirībā no ziņām vai faktiem, kas ir pakļaujami patiesības pārbaudei, un to pastāvēšana var tikt pierādīta. Problēma ir tajā, ka tas ir ļoti grūti izdarāms, jo vienā rakstā varbūt sniegtas ziņas, gan viedoklis par tām, taču ne vienmēr to ir iespējams noteikt. ECT nav devusi šo jēdzienu vispārēju definīciju vai pazīmes, izņemot to, ka viedoklis ietver vērtējumu.⁹⁷ Tas, vai izteikums ir vērtējams kā ziņa vai kā viedoklis, ir jāizvērtē katrā konkrētā gadījumā, ņemot vērā vairākus kritērijus, kuri izriet no ECT prakses.⁹⁸

Izplatot kādas ziņas un faktus, darbojas vispārējs princips – ziņām un faktiem ir jāatbilst patiesībai. Izplatot ziņas un faktus, tās izplatītājam ir jāatbild par tās patiesumu, jo ECK 10.panta otrajā daļā ir teikts, ka vārda brīvība uzliek zināmu atbildību un pienākumus. Tomēr arī no šī principa ir pieļaujama atkāpe. Žurnālistu nevar saukt pie atbildības par tādu ziņu izplatīšanu, par kuru patiesumu žurnālists ir bijis pārliecināts arī ziņas publicēšanas brīdī, pat ja tā vēlāk ir izrādījusies nepatiesa. Presei ir tiesības paļauties uz to, ka amatpersonas sniedz patiesu informāciju. Žurnālists var arī nepārbaudīt valsts amatpersonu un citu oficiālo ziņojumu saturu, ja prese veicina sabiedrībai nozīmīgu jautājumu risināšanu.⁹⁹

Viedokļa pakļaušana patiesuma izvērtējumam nav pieļaujama. To ir norādījuši atkārtoti arī ECT.¹⁰⁰ Viedoklis atspoguļo subjektīvu kādas personas vērtējumu par citu personu vai tās veiktajām darbībām, vai kādu notikumu, tāpēc tas nevar būt ne patiess, ne nepatiess, lai arī būtu aizskarošs un nepieņemams, līdz ar to nav vērtējama tā atbilstība patiesībai. Taču tas nenozīmē, ka drīkst publicēt asu un negatīvu kādas personas vērtējumu vai viedokli par viņa veiktajām darbībām, ja tam nav zināma pamata vai faktiskās bāzes.¹⁰¹

⁹⁷ Tiesu prakses apkopojums. Augstākā tiesa, 2003. – 2004.gads.9.lpp.

⁹⁸ Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: Nr. 9815/82 Lingens v. Austria, para 46.

⁹⁹ Kučs A. Vārda brīvības robežas: goda un cieņas aizskaršana, naida kurināšana. Rīga: Sabiedriskās politikas centrs Providus, 2004, 43.-44.lpp

¹⁰⁰ Skati lietas Obershlick v. Austria; Obershlick v. Austria (Nr.2)

¹⁰¹ Kovaļevska A. Kad gods un cieņa saduras ar vārda brīvību. Jurista Vārds, 2203.gada 28.oktobris, Nr.39 (297)

Ziņa. Attiecībā uz ziņu un faktu izplatīšanu vispārējais princips ir, ka ziņai un faktam ir jāatbilst patiesībai. Taču žurnālistu nevar saukt pie atbildības par tādas sabiedrībai nozīmīgas informācijas izplatīšanu, kas vēlāk ir izrādījusies nepatiesa, ja uz izplatīšanas vai publikācijas brīdi žurnālistam varēja būt pilnīga pārliecība, ka informācija ir patiesa un viņš ir darbojies labā ticībā. Tāpat prese, gadījumos, kad tā veicina sabiedrībai nozīmīgu jautājumu apspriešanu, ir tiesības paļauties uz valsts amatpersonu un citu oficiālo ziņojumu saturu, neveicot šādas informācijas neatkarīgu pārbaudi.¹⁰²

Viedoklis un tā pamatojums. Kā jau tika minēts, viedokļa atbilstību patiesībai pārbaudīt nav iespējams. Taču, arī lai sniegtu asu un negatīvu personas vērtējumu, ir jāpastāv zināmam pamatam.

Piemēram, ECT lietā *De Haes un Gijssels pret Beļģiju* ECT norādījusi, ka “viedoklis var būt nesamērīgi aizskarošs, jo īpaši tad, ja tam trūkst jebkādas faktiskās bāzes.”¹⁰³

Tiesai ir jāvērtē, vai paustajam viedoklim bija pietiekama faktiskā bāze. Respektīvi, vai pastāvēja kaut kādi notikumi vai arī paša cietušā darbības, kuras ir veicinājušas šāda viedokļa veidošanos par viņu. Tas, kas ir uzskatāms par “pietiekamu faktisko bāzi”, ir atkarīgs no katras konkrētās lietas apstākļiem.

Attiecībā uz viedokļiem vai kritiku, kas ir izteikta asā un spēcīgā formā, ECT ir uzsvērusi, ka vārda brīvība aizsargā ne tikai informācijas saturu, bet arī formu, kādā tā pausta.¹⁰⁴ Taču viedoklis principā nedrīkst būt izteikts rupjā veidā. Tomēr izvēlētās formas pamatotība un pieļaujamās kritikas robeža ir cieši saistīta ar izteikumu kontekstu.¹⁰⁵

Viena no pirmajām lietām, kur ir mēģināts nošķirt faktus no viedokļa ir ECT lieta *Obershlick v. Austria*. Kāds politiķis priekšvēlēšanu kampaņas laikā nāca klajā ar priekšlikumu samazināt sociālos pabalstus ārvalstnieku mātēm par 50%, vienlaikus tos tādā pat apjomā palielinot Austrijas pilsonēm. Žurnālists Oberšliks par šiem priekšlikumiem publicēja rakstu apsūdzības raksta formā, kurā bija gan sniegta informācija par politiķa priekšlikumu, gan žurnālista norāde uz to, ka politiķis ar šādiem priekšlikumiem ir izdarījis noziedzīgu nodarījumu – kūdījis uz rasu naidu. Austrijas tiesas uzskatīja, ka viss raksts ir apgalvojums faktu veidā, tāpēc bija pakļaujam patiesuma pārbaudei, uz ko Austrijas tiesas norādīja, ka to žurnālists nav izdarījis. Taču ECT norādīja, ka tikai publikācijas pirmajā daļā ir faktu izklāsts jeb politiķa izteikumu pārstāsts, bet otrajā daļā sekoja šo izteikumu analīze, kurā

¹⁰² Tiesu prakses apkopojums. Augstākā tiesa, 2003. – 2004.gads 9.lpp.

¹⁰³ Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: Nr. 19983/92 De Haes and Gijssels v. Belgium.

¹⁰⁴ Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: Nr.20834/92 Obershlick v. Austria (Nr.2). Grām.: Eiropas Cilvēktiesību tiesa. Spriedumu izlase I. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2003.

¹⁰⁵ Tiesu prakses apkopojums. Augstākā tiesa, 2003. – 2004.gads 11.lpp.

žurnālists bija kritiski izteicies par šiem politiķa priekšlikumiem. Bet, tā kā tas jau bija žurnālista viedoklis, tā patiesums jāpārbauda nebija. Žurnālists savu kritiku bija pamatojis.¹⁰⁶

Vēl šajā sakarā var minēt lietu *Obershlick v. Austria (Nr.2)*, kurā žurnālists Oberšliks bija asi kritizējis partijas vadītāja Haidera kunga runu, publikācijas virsrakstā nosaucot viņu vārdā „trottel” (idiots). Problemātiskais aspekts šajā lietā ir tas, ka rakstā bija pilnībā publicēta politiķa runa, kuru tālāk ir komentējis žurnālists Oberšliks, izskaidrojot, kādēļ viņš politiķi ir raksturojis tieši tā. Aizskartais politiķis vērsās tiesā par neslavas celšanu. Austrijas tiesas atzina žurnālistu par vainīgu, norādot, ka vārda „trottel” (idiots) lietojums ir apvainojošs un var celt vienīgi neslavu. Taču ECT nepiekrīta šādam tiesas nolēmumam. Tā atzina, ka vārds „trottel” pats ar sevi ir apvainojošs, tomēr raksts jāvērtē kopumā, izvērtējot arī politiķa runu. ECT norādījusi, ka žurnālists ir sniedzis rakstā paskaidrojumus šāda vārda lietojumam attiecībā pret Haidera kungu, tāpēc tas ir attaisnojams.¹⁰⁷

Tomēr ne visi tiesneši piekrīta tiesnešu vairākumam šajā lietā. Divi no tiesnešiem izteica atšķirīgu viedokli, norādot, ka tiesnešu vairākums nav ievērojis atšķirību starp kritiku vai vērtējumu, kurus ECK 10.pants aizsargā, un apvainojumu, kuru šis pants neaizsargā. Tiesneši nenoliedz, ka Oberšlika kungam bija tiesības bargi kritizēt politiķa izteicienus runā, tomēr, nosaucot viņu par idiotu, žurnālists ir pārkāpis robežas.¹⁰⁸ Arī darba autore vairāk piekrīt abiem tiesnešiem, kas nepiekrīta vairākumam, jo, lai arī tas ir viedoklis, kas jāvērtē visa raksta ietvaros, tik asi un aizvainojoši vārdi kā „idiots” nav lietojami. ECT norādīja uz to, ka arī politiķis runā ir izteicis ļoti kritiski un asi, tomēr, autoresprāt, tas nedod tiesības tik rupjiem apvainojumiem arī izsakot viedokli. Lai arī presei ir ārkārtīgi liela loma sabiedrības dzīvē, kā arī tās vārda brīvība ir ļoti plaša, tomēr nedrīkstētu, ka tik rupja kritika tiek aizsargāta ar šo brīvību, tādējādi presei ļaujot teju neierobežotu rīcības brīvību izsakot viedokļus.

Lai arī Latvijas tiesas vadīties pēc ECT sniegtajām atziņām, piemērojot tās Latvijas gadījumos, tāpat, lietām nonākot līdz ECT, Latvijai tomēr ir nācies zaudēt, kas liecina, ka nošķirt viedokļu un vērtējumu no faktiem un ziņām ir apgrūtināši. Piemēram, ECT lietās *Ozoliņš and A/S Diena v. Latvia* un *VAK v. Latvia* Latvijas tiesas bija nolēmušas, ka apstrīdētie izteikumi ir fakti, turpretī ECT šos pašus izteikumus ierindoja pie viedokļiem, tāpēc tie nav pakļaujami patiesuma pārbaudei, bet gan tiem jābūt pamatotiem. Lietā *Ozoliņš and A/S Diena v. Latvia* Latvijas tiesa apstrīdētie izteikumi ir fakti, pamatojoties tikai uz

¹⁰⁶ Kučs A. Vārda brīvības robežas: goda un cieņas aizskaršana, naida kurināšana. Rīga: Sabiedriskās politikas centrs Providus, 2004, 28.lpp.

¹⁰⁷ Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: Nr.20834/92 *Obershlick v. Austria (Nr.2)*. Grām.: Eiropas Cilvēktiesību tiesa. Spriedumu izlase I. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2003.

¹⁰⁸ Turpat, 245.lpp.

gramatisko interpretāciju, nemaz neizvērtējot tos kopējā publikācijas kontekstā.¹⁰⁹ Abas šīs lietas Latvija zaudēja tieši grūtību nošķirt faktus no viedokļiem dēļ.¹¹⁰

Nemot vērā visu iepriekš minēto, secināms, ka ziņu un faktu nošķiršanai no viedokļa un vērtējuma ir liels iespaids uz lietas iznākumu, jo sniegtajām ziņām un faktiem ir jāatbilst patiesībai, turpretī viedoklis šādai patiesuma pārbaudei nav pakļaujams, tam jābūt labi pamatotam. Problēma šajā jautājumā ir tā, ka nav viegli nošķirt šīs divas kategorijas. Šī iemesla dēļ Latvijai Eiropas Cilvēktiesību tiesā ir nācies zaudēt, lai gan Latvijas tiesas cenšas vadīties pēc ECT noteiktajiem principiem.

3.4. Preses „sargsuņa” loma

Lietas, kurās tiek iesniegtas sūdzības par goda un cieņas aizsardzību, visbiežāk ir saistītas tieši ar plašsaziņas līdzekļos izteikto. ECT vairākkārtīgi ir uzsvērusi preses brīvību, atzīmējot, ka prese demokrātiskā sabiedrībā ir īpaša „sargsuņa” loma. Šo lomu tā pilda, nodrošinot sabiedrību ar informāciju par tai nozīmīgiem un aktuāliem jautājumiem.

ECT lietā *Lingens v. Austria* ir norādījusi: „Lai arī prese nedrīkst pārkāpt noteiktās robežas, tajā skaitā arī „lai aizsargātu citu personu cieņu vai tiesības”, tomēr tai ir pienākums sniegt informāciju un idejas par politiskiem jautājumiem tieši tāpat kā par citiem sabiedrībai nozīmīgiem jautājumiem. Ne tikai prese ir pienākums šādu informāciju un idejas sniegt - arī sabiedrībai ir tiesības to saņemt.” ECT norādījusi, ka iepriekš minētie principi, kas sākotnēji tika attiecināti tieši uz iespiestajiem plašsaziņas līdzekļiem, neapšaubāmi ir attiecināmi arī uz audiovizuālajiem plašsaziņas līdzekļiem, norādot, ka tieši audiovizuālajiem saziņas līdzekļiem bieži ir daudz tiešāka un spēcīgāka ietekme uz sabiedrību nekā drukātajiem.¹¹¹

Tomēr jāatzīmē, ka, lai arī prese norādītā vārda brīvība ir ļoti augsta, tai ir milzīga loma sabiedrības dzīvē, tāpēc tai ir pienākums sniegt sabiedrībai patiesu un precīzu informāciju.¹¹² Kā jau ECK 10.pantā teikts, vārda brīvība rada savus pienākumus un atbildību, kas jo īpaši attiecas uz žurnālistiem. Žurnālistiem jāievēro žurnālistu ētika – jāsniedz sabiedrībai tikai informāciju, kas ir patiesa, jāpārbauda faktu veida apgalvojumu atbilstību patiesībai. Īpaša piesardzība jāievēro gadījumos, kad apvainojoša rakstura fakta veida apgalvojumus izsaka viena no strīdā iesaistītajām pusēm pret otru pusi. Šajos gadījumos

¹⁰⁹Tiesu prakses apkopojums. Augstākā tiesa, 2003. – 2004.gads 17.lpp.

¹¹⁰ Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: Nr.16657/03 A/s Diena un Ozoliņš pret Latviju; Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: Nr.57829/00 VAK pret Latviju.

¹¹¹ Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: Nr. 15890/89 Jersild v. Denmark, para 31.

¹¹² Kučs A. Vārda brīvības robežas: goda un cieņas aizskaršana, naida kurināšana. Rīga: Sabiedriskās politikas centrs Providus, 2004, 23.lpp.

žurnālistam ir jāreķinās ar to, ka izteikumu autors nebūs objektīvs un var sniegt pat nepatiesas ziņas, kas žurnālistam tad arī jāizvērtē, lai varētu to izmantot kā savas publikācijas pamatu. Ja žurnālists šādus izteikumus nepārbauda, kā arī nenorobežo sevi no publikācijā izteiktajiem apvainojumiem, taču publicē, pats žurnālists kļūst līdzatbildīgs par neslavas celšanu.¹¹³

Pastāv arī gadījumi, kad žurnālists nav saucams pie atbildības par nepatiesas un personas reputāciju aizskarošas informācijas sniegšanu. Ja žurnālistam publikācijas laikā ir bijis pamats uzskatīt formāciju par patiesu, tad viņš nav saucams pie atbildības. Par patiesu informāciju līdz pat publicēšanai žurnālistam pamats uzskatīt, ja to ir sniegusi, piemēram, valsts amatpersona, īpaši ja tas ir izdarīts oficiālā ceļā, ar dokumentiem.¹¹⁴ Tomēr, izvērtējot visus lietas apstākļus, jāņem vērā arī tas, ko žurnālists varēja vai viņam vajadzēja zināt publikācijas brīdī.¹¹⁵

Tomēr ir noteikti jāatzīmē, ka, attīstoties tehnoloģijām un pieaugot interneta pieejamībai, drukātos medijus straujiem soļiem ir nomainījuši internetā pieejamie ziņu portāli, kuros ziņas kļūst pieejamas ātrāk nekā drukātos medijos, tāpat lielākā daļa no tiem ir pieejama bezmaksas, kā arī viss ir vienuviet un daudz vienkāršāk ir atrast sev interesējošas ziņas. Taču tas, ka ziņa tiek publicēta internetā, nemazina žurnālista atbildību par tajā sniegto ziņu patiesumu. Autores ieskatā papildus ērtības, kādas dod internets kā lasītājam, tā žurnālistam, rada arī papildus atbildību. Piemēram, ECT lietā *Delfi v. Estonia* tiesa atzina, ka ziņu portāls ir atbildīgs pat par anonīmi atstātajiem komentāriem, jo netika nodrošināta personas, kura tika minēta attiecīgi komentētajā rakstā, tiesības uz goda un cieņas aizsardzību.¹¹⁶

Presei ārkārtīgi liela nozīme demokrātiskā sabiedrībā, nodrošinot to ar informāciju par sabiedrībai aktuāliem un nozīmīgiem jautājumiem. Tas uzliek žurnālistiem atbildību un pienākumu sniegt patiesu un pārbaudītu informāciju.

3.5. Pieļaujamās kritikas robežas

Kā jau iepriekš minēts, vārda brīvība ir ārkārtīgi nozīmīgas cilvēktiesības, kuras tomēr kā nacionālās, tā arī starptautiskās institūcijas ļauj ierobežot. Kā viens no visbiežāk izmantotajiem leģitīmajiem mērķiem šo tiesību ierobežošanai tiek izmantota goda un cieņas aizsardzība. Tai pašā laikā ECT ir īpaši uzsvērusi preses „sargsuņa” lomu, informējot

¹¹³Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: Nr. 57313/00 Harlanova pret Latviju; skat. arī 10. Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedumu lietā: Nr. 21980/93. Bladet Tromso And Stensaas v. Norway, para 65.

¹¹⁴Tiesu prakses apkopojums. Augstākā tiesa, 2003. – 2004.gads. 10.lpp.

¹¹⁵Turpat, 12.lpp..

¹¹⁶Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: Nr. 64569/09 Delfi v. Estonia Pieejams: [http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-126635#{\"itemid\":\[\"001-126635\"\]}](http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-126635#{\)

sabiedrību par valstī notiekošajiem procesiem. Saistībā ar to ir atsevišķi jārunā par politiku, valsts pārvaldes darbinieku un tiesnešu goda un cieņas aizsardzības un preses vārda brīvības līdzsvarošanu, jo arī ECT ir atzinusi, ka politiķiem un varas pārstāvjiem ir jāpieņem lielāka kritika nekā vidusmēra iedzīvotājam.¹¹⁷

Satversmes tiesas lietā „Par Krimināllikuma 271.panta atbilstību Satversmes 91. un 100.pantam” Satversmes tiesa, gatavojot lietu izskatīšanai, aicināja vairākas personas rakstveidā sniegt savu viedokli par apstrīdētās normas atbilstību augstāka juridiska spēka tiesību normām. Nu jau spēku zaudējušais Krimināllikuma 271.pants paredzēja, ka „par neslavas celšanu varas pārstāvim vai citai valsts amatpersonai vai to goda aizskaršanas sakarā ar šīm personām uzlikto pienākumu pildīšanu soda ar brīvības atņemšanu uz laiku līdz 2 gadiem vai ar arestu, vai ar piespiedu darbu, vai ar naudas sodu līdz sešdesmit minimālajām mēnešalgām”.¹¹⁸

Šajā lietā uzaicināto cilvēku viedokļi bija diezgan atšķirīgi, sadaloties 2 grupās: vieni, kas uzskata šo normu par atbilstošu un samērīgi, un otri, kas šo normu vērtē kā nesamērīgu ar tās mērķi. Piemēram, Olafs Brūveris, viedokļa sniegšanas laikā Valsts cilvēktiesību biroja vadītājs, norādījis, ka Krimināllikuma 271.panta noteiktais sods ir nesamērīgi liels un, nosakot par valsts amatpersonu goda un cieņas aizskaršanu lielāku sodu nekā par to pašu pārkāpumu pret privātpersonu, nevar uzskatīt, ka sabiedrības ieguvums būtu lielāks nekā indivīdam nodarītais kaitējums. Viņš norāda arī, ka „turklāt Latvijā pret goda un cieņas aizskārumu ikviens varot aizstāvēties civiltiesiska kārtībā, kas mazāk ierobežo vārda brīvību”. O.Brūveris tomēr nenoliedz, ka ir nepieciešama arī goda un cieņas krimināltiesiskā aizsardzība, „tomēr arī amatpersonu godu varot aizsargāt ar vispārīgajām Krimināllikuma normām, kuras paredz atbildību par ikvienas personas goda un cieņas aizsardzību”.¹¹⁹

Pretēju viedokli puda, piemēram, Uldis Krastiņš, sakot, ka „apstrīdētā tiesību norma neierobežojot vārda brīvību”. Viņš norāda, ka aizskarot šajā pantā minēto personu godu un cieņu tieši viņu amatu pienākumu jautājums, vainīgais primāri vēršas pret valsts pārvaldi.¹²⁰

Savos secinājumos Satversmes tiesa nonāca pie atziņas, ka apstrīdētā Krimināllikuma norma ir noteikta ar likumu, tai ir leģitīms mērķis, taču tā nav samērīga ar sasniedzamo leģitīmo mērķi. Krimināllikuma 271.pants aizsargā „valsts amatpersonu” godu un cieņu, tāpēc

¹¹⁷Par Krimināllikuma 271.panta atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 91. un 100.pantam: Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2003.gada 29.oktobra spriedums lietā Nr.2003-05-01, 11.1.punkts.

¹¹⁸ Turpat.

¹¹⁹ Par Krimināllikuma 271.panta atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 91. un 100.pantam: Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2003.gada 29.oktobra spriedums lietā Nr.2003-05-01, 11.1.punkts.

¹²⁰ Turpat, 11.punkts

Satversmes tiesa norādīja, ka tas ir pārāk plašs amatpersonu loks un ne visas amatpersonas veic tādus pienākumus, kas prasa īpašu valsts aizsardzību.¹²¹

Šī darba autore piekrīt viedoklim, ka šāda Krimināllikuma norma tieši tādā redakcijā ir bijusi nesamērīga ar tai paredzēto leģitīmo mērķi. Kriminālatbildība par valsts amatpersonu goda aizskārums varētu izraisīt tieši demokrātiskā valstī nevajadzīgu situāciju, kad būtu jābaidās izteikt kritiku par valsts amatpersonu darbībām. Tieši pretēji – sabiedrībai ir būtiski uzzināt par šo personu profesionālajām aktivitātēm, turklāt ir svarīgi saņemt arī dažādus viedokļus par tiem. Taču, kā jau Satversmes tiesa secinājusi, nosakot, ka Krimināllikuma 271.pants aizsargā visas valsts amatpersonas, šis personu loks ir pārāk plašs. Tomēr kopumā šāda panta izveide nav bijusi aplama, jo, aizsargājot konkrētās amatpersonas godu un cieņu, tiek aizsargāta arī valsts pārvaldes darbība.

Vēl runājot par valsts amatpersonu un politiķu cieņas aizsardzību, jānošķir tie gadījumi, kad kritika attiecas uz politiķi vai valsts amatpersonu sakarā ar viņu pienākumu izpildi un rīcību ar valsts līdzekļiem, no tiem gadījumiem, kuri skar šo personu privāto dzīvi. Attiecībā uz politiķu un valsts amatpersonu profesionālo darbību pieļaujamās kritikas robežas ir īpaši plašas, jo sabiedrībai ir tiesības zināt, kā tiek tērēti valsts līdzekļi un ka amatpersonas pilda savus pienākumus. Attiecībā uz privāto dzīvi pieļaujamās kritikas robežas ir šaurākas, tamdēļ aizskarošu izteikumu lietošana pamatojama vien tādos gadījumos, ja to konkrētajā gadījumā attaisno sabiedrības intereses.¹²² Šie aspekti jāizvērtē katrā konkrētā gadījumā.

Politiķi un valsts pārvaldes darbinieki. Ļoti bieži sūdzībās par personas tiesību uz vārda brīvību aizskārums ir bijis tieši starp plašsaziņas līdzekļiem un politiķiem – vieniem tiek aizskartas tiesības uz vārda brīvību, otriem – aizskarts gods un cieņa. Problēma šajos gadījumos ir tajā, ka nav īsti saprotams, kur novelkama robežas starp politiķa goda un cieņas aizsardzību un preses tiesībām uz vārda brīvību, jo abas šīs tiesības ir ļoti nozīmīgas ikvienai personai.

ECT ir norādījusi, ka „pieļaujamās kritikas robežas attiecībā uz politiķi ir plašākas, nekā kritizējot privātpersonu. Atšķirībā no privātpersonas politiķis neizbēgami sevi nostāda katra vārda ciešā uzraudzībā gan no žurnālistiem, gan sabiedrības, un tādēļ viņam jābūt ar lielāku tolerances pakāpi”.¹²³ ECT tomēr neaizmirst to, ka ECK 10.panta otrā daļa nodrošina citu cilvēku, tātad visu cilvēku, goda un cieņas aizsardzību. Tas, protams, ir attiecināms arī uz politiķiem, pat ja viņi nav konkrētajā gadījumā darbojušies kā privātpersonas, bet šādos

¹²¹ Par Krimināllikuma 271.panta atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 91. un 100.pantam: Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2003.gada 29.oktobra spriedums lietā Nr.2003-05-0135.un 36.punkts

¹²² Kučs A. Vārda brīvības robežas: goda un cieņas aizskaršana, naida kurināšana. Rīga: Sabiedriskās politikas centrs Providus, 2004, 25.lpp.

¹²³ Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: Nr. 9815/82 Lingens v. Austria, para 42.

gadījumos aizsardzības nepieciešamība ir izvērtējama attiecībā pret atklātas politiskas diskusijas interesēm. Šajā sakarā īpaša nozīme ir preseī, un tās jau iepriekš minētajai „sargsuņa” lomai, jo, kā atzinusi arī ECT, „preses brīvība sabiedrībai piedāvā vienu no labākajiem līdzekļiem, kā iepazīt un veidot savu viedokli par politisko līderu idejām un uzskatiem”.¹²⁴

Vēl plašākas kritikas robežas par privātpersonu un pat politiķi ir pieļaujamas attiecībā uz valdību, turklāt šis princips attiecas ne vien uz žurnālistu veidotajām publikācijām, bet arī uz politisko runu, kad viens politiķis vaino otru goda un cieņas aizskārumā.¹²⁵ Lietā *Castels v. Spain* ECT secinājusi, ka „demokrātiskā sistēmā valdības rīcībai vai nolaidībai ir jābūt pakļautai stingrai uzraudzībai ne tikai no likumdošanas un tiesu institūciju, bet arī no sabiedrības puses. Turklāt valdības dominējošais stāvoklis rada nepieciešamību, lai valdība, cik iespējams, ierobežotu kriminālu sankciju piemērošanu, sevišķi, kad ir pieejami citi līdzekļi, lai atbildētu tās oponentu vai preses nepamatotiem pārmetumiem un kritikai”.¹²⁶ Nesamērīgi lieli sodi un kriminālu sankciju piemērošana par politiķu un valdības pārstāvju goda un cieņas aizskārumu novestu pie tā, ka pat prese baidītos sniegt kritisku informāciju par šo personu darbībām, līdz ar to loģiskā saiknē arī sabiedrība daudz ko neuzzinātu, neraisītos brīva politiska diskusija, līdz nonāktu pie tā, ka tas jau ir pretrunā ar demokrātiskas valsts principu.

Saskaņā ar ECT praksi, pieļaujamās kritikas robežas pret valsts pārvaldes darbiniekiem nav tik plašas, kādas tās ir pret politiķiem, tomēr valsts pārvaldes darbinieki joprojām ir pakļauti lielākai kritikai nekā privātpersonas. Šajā sakarā ECT ir skaidrojusi dažus principus lietā *Thoma v. Luxembourg*, atkārtojot, ka, pildot savus pienākumus, tāpat kā politiķi, arī ierēdņi ir pakļauti lielākai kritikai nekā privātpersonas. Tomēr ECT norāda, ka nevar apgalvot, ka ierēdņi katru savu vārdu un darbību būtu pakļāvuši pārbaudei tādā mērā kā politiķi, kamdēļ ierēdņiem jārēķinās ar tikpat plašu kritiku kā politiķiem attiecībā uz viņu uzvedības kritiku. Vēl ECT norādījusi, ka „valsts ierēdņiem ir nepieciešams baudīt sabiedrības uzticību, lai tie varētu pildīt savus pienākumus”.¹²⁷

Tiesneši. ECT pieeja lietām, kas saistītas ar tiesnešu goda un cieņas aizskārumu, ir bijusi atšķirīga no lietām, kas saistītas ar politiķu un valsts pārvaldes darbinieku šo pašu tiesību aizskārumu. Šīs atšķirība ir tiesas autoritātes un objektivitātes aizsardzība, kura ir paredzēta ECK 10.panta 2.daļā kā viens no leģitīmajiem mērķiem vārda brīvības ierobežošanai. Lietās, kur saduras tieneša tiesības un goda un cieņas aizsardzību un tiesības uz

¹²⁴ Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: Nr. 9815/82 *Lingens v. Austria*, para 42.

¹²⁵ Tiesu prakses apkopojums. Augstākā tiesa, 2003. – 2004.gads, 7.lpp.

¹²⁶ Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: Nr. 11798/85 *Castells v. Spain*, para 46.

¹²⁷ Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: Nr. 38432/97 *Thoma v. Luxembourg*, para 47. and 57.

vārda brīvību, ECT daudz biežāk ir attaisnojusi vārda brīvības ierobežojumus, nekā tā to ir darījusi lietās, kur sūdzība ir par politiķa vai valsts amatpersonas goda aizskārumu. Tas skaidrojams ar tiesu varas īpašo lomu sabiedrībā un vispār demokrātiskā valstī, jo tieši tiesa ir taisnīguma nodrošinātājs demokrātiskā sabiedrībā, tāpēc tiesnešiem ir jābauda sabiedrības uzticība, lai tā veiksmīgi varētu veikt savus pienākumus.¹²⁸

Tomēr nevar pastāvēt arī absolūts aizliegums kritizēt tiesnešus vai tiesu sistēmu. Arī tiesnešiem ir jārēķinās ar iespējamu kritiku par saviem lēmumiem, tomēr katrā ziņā tā nevar būt tik plaša, kāda tā ir pret politiķiem un valsts pārvaldes darbiniekiem. Pārāk plaša tiesnešu kritizēšana var novest pat pie tiesnešu ietekmēšanas. Tiesnešu nomelnošana rada neuzticību tiesu sistēmai, kas arī nav pieļaujams.

Rezumējot jāsecina, ka valdībā esošajiem politiķiem ir jāiztur visplašākā kritika, turklāt šis princips attiecas ne vien uz presi, bet arī uz politisko runu. Politiķiem ir jārēķinās ar plašāku kritiku nekā privātpersonai, bet ne tik plašu kā tas ir valdības pārstāvjiem. Īpaša kategorija ir tiesnešu goda un cieņas aizsardzība, jo, lai nodrošinātu tiesas varas autoritāti un neaizskaramību, tiesnešiem ir jābauda sabiedrības uzticība.

¹²⁸ Kučs A. Vārda brīvības robežas: goda un cieņas aizskaršana, naida kurināšana. Rīga: Sabiedriskās politikas centrs Providus, 2004, 27.lpp.

4. VALSTS POZITĪVIE PIENĀKUMI GODA UN CIEŅAS AIZSARDZĪBĀ

Sabiedrībai attīstoties, attīstoties tehnoloģijām, līdzi tiek nests personības un privātuma apdraudējums. Katram cilvēkam ir sava privātā un intīmā sfēra, kas ir dziļi individuāla, taču, plašsaziņas līdzekļi arvien vairāk pārņem savā varā atsevišķu personu dzīves stāstus, nemaz nesatraucoties par šo personu, nemaz nesatraucoties par šo personu jūtām, izplata to sensāciju gaidošajai sabiedrībai.¹²⁹ Mūsdienu sabiedrība pie tā jau ir pieradusi un gaida katru jaunumu. Attīstoties tehnoloģijām, tie līdz „dzirdīgām ausīm” nokļūst daudz ātrāk, kas ir novedis pie tā, ka cilvēks ir pieradis pie nemitīgas jaunas informācijas plūsmas un to arī nemitīgi gaida.

Blakus preses sākotnējai funkcijai – informēt sabiedrību par aktuālajiem jautājumiem ziņu formā, strauji attīstās tā saucamā „dzeltenā prese”, kuras mērķis krietni vien atšķiras - informēt par aktualitātēm, taču jau konkrētu personu dzīvēs, kas ne vienmēr atbilst patiesībai un bieži vien ir tikai baumas. Tehniskie līdzekļi – augstas izšķirtspējas kameras, novērošanas kameras utt. - mūsdienās ļauj publiskot cilvēku privātās un intīmās dzīves slēptākās detaļas. Problēma, autoresprāt, līdzīgi kā atzinusi Lībiņa- Egnere, ir tajā, ka vidusmēra sabiedrība to gaida, jūtoties kā daļa no šo personu dzīves.¹³⁰

Tiesībsarga birojs šī gada sākumā publicējis pētījumu, kurā pievērsās jautājumam par tiesību aizsardzības mehānismu pietiekamu efektivitāti tajos gadījumos, kad persona tiek aizskarta ar anonīmiem komentāriem internetā.¹³¹ Jautājums ir ārkārtīgi aktuāls, jo plašsaziņas līdzekļi internetā kļūst arvien populārāki, apsteidzot drukātos medijus. Internetā pieejamie resursi ir indivīdam vieglāk un ātrāk pieejami, kā arī pieejamās informācijas apjoms ir plašāks, kā arī padara daudz vieglāku sava viedokļa paušanu, jo to var darīt nekavējoties. Lielāko problēmu sagādā tas, ka internetā ikvienam ir iespēja paust savu viedokli, paliekot anonīmam, kas bieži vien ir godu un cieņu aizskarošs, satur draudus, mudinājumus rasu un etnisko naidu u.c. veida agresīvi komentāri, kas rada nepieciešamību pēc sevišķa regulējuma.

Satversmes tiesas praksē ir atzīts, ka pamattiesību jomā valstij ir trīskāršs pienākums: gan ievērot, gan aizsargāt, gan arī nodrošināt personas tiesības. Tas nozīmē, ka, lai valsts rīkotos saskaņā ar cilvēktiesībām, tai jāizpilda gan pasīvie pienākumi, piemēram, neiejaukšanās personas tiesībās, gan aktīvie pienākumi, piemēram, nodrošinot personas individuālo vajadzību apmierināšanu. Satversmes tiesa norādījusi, ka „ievērojot katru

¹²⁹ Lībiņa-Egnere I. Personības tiesību aizsardzība un civiltiesiskā atbildība to aizskāruma gadījumā. Promocijas darbs. 6.lpp.

¹³⁰ Turpat.

¹³¹ Pakārkle K. Kā noskaidrot anonīmā komentētāja identitāti, ja komentārs aizskāris personas godu un cieņu?

pamattiesību atšķirīgo saturu, izvērtējams tas, vai valsts ar savu pozitīvo rīcību spēj nodrošināt personai no konkrētām pamattiesībām izrietošo individuālo vajadzību apmierināšanu, kas nozīmē, ka, ņemot vērā valsts atšķirīgo pienākumu katru pamattiesību kontekstā, atšķiras arī valstij piešķiramā rīcības brīvība un attiecīgi – konstitucionālās tiesas kontroles tiesību apjoms”.¹³²

Kā jau iepriekš minēts (darba 2.nodaļa), no ECK 8.panta izriet valsts pozitīvais pienākums nodrošināt personas tiesību aizsardzību ar normatīvajiem aktiem. Satversmes 89.pants paredz, ka valsts atzīst un aizsargā cilvēka pamattiesības, ka ir minētas Satversmē, likumos, ka arī tai saistošajos normatīvajos aktos. Tā kā Latvijai ECK ir saistoša, arī Latvijai savā tiesību sistēma ir jārod iespēja, kā personai, kuras tiesības uz goda un cieņas aizsardzību ir aizskartas, savas tiesības aizsargāt un nepieciešamības gadījumā vērsties tiesā, lai tās nodrošinātu.

Personības tiesību civiltiesiskā atzīšana uzskatāma par konstitucionāli nodrošinātu pamattiesību iedzīvināšanu civiltiesiskajā aizsardzības sistēmā. Satversme kā augstākais normatīvais akts ir noteikusi personai piešķiramo tiesību apjomu, un tai pakārtotiem zemāka līmeņa likumiem normatīvo aktu hierarhijā ir jākonkretizē šīs tiesības un jānodrošina to aizsardzības mehānisms.¹³³ Latvijā ir ieviests normatīvs regulējums, kā vispārīgi aizsargāt personas tiesības uz goda un cieņas aizsardzību (darba 2.2.apakšnodaļa). Kaut arī Satversmē ir nostiprināts valsts pienākums aizsargāt personas privātās dzīves neaizskaramību, tomēr Latvijas likumdevējs līdz šim nav pieņēmis vispārēju civiltiesiskās aizsardzības regulējumu privātuma aizskārumsa gadījumā.¹³⁴ I.Lībiņa-Egnere norādījusi, ka tas saistīts ar to, ka Civillikums tika izstrādāts 1938.gadā, bet personības tiesību atzīšana pozitīvajās tiesībās arī citās Eiropas tiesību sistēmās notikusi daudz vēlāk, kā arī liela nozīme ir tam, ka Satversmē sākotnēji nebija ietvertas cilvēka pamattiesības, tostarp personas tiesības uz goda un cieņas aizsardzību. Turklāt jāņem vērā, ka Satversmes un Civillikuma sastādīšanas laikā tehnoloģiskie un plašsaziņas līdzekļi bija pavisam citā līmenī un nav pat salīdzināmi ar mūsdienās pieejamajām iespējām.¹³⁵

Tikai neilgi pēc tam, kad tika atjaunota Civillikuma spēkā esamība, 1992.gada 22.decembrī ar grozījumiem, ar kuriem tika atjaunota saistību tiesību daļas spēkā esamība,

¹³² Par Latvijas Sodū izpildes kodeksa 50.4 panta astotās daļas 4. punkta vārdu „divas” un „mēnesī” atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 96. Pantam: Latvijas Republikas Satversmes tiesas spriedums lietā Nr. 2009-05-01, 9.punkts

¹³³ Autoru kolektīvs. LR Satversmes 8. nodaļas komentāri. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2011, 251.lpp

¹³⁴ Turpat.

¹³⁵ Lībiņa-Egnere I. Personības tiesību aizsardzība un civiltiesiskā atbildība to aizskārumsa gadījumā. Promocijas darbs. 142.lpp.

Civillikums tika papildināts ar 2352.¹ pantu.¹³⁶ Tikai ar šo brīdī reāli personai kļuva iespējams celt prasību civiltiesiskā kārtībā, lai aizsargātu savas tiesības uz goda un cieņas aizsardzību.

Taču tas nenozīmē, ka gadījumos, kad attiecīgais regulējums nepastāv vai arī tas ir nepilnīgs, personai ir jāsamierinās ar tās tiesību aizskārums. Kā norādījusi Satversmes tiesa, Satversmes 92.panta 3.teikums, kas paredz, ka „nepamatota tiesību aizskārums gadījumā ikvienam ir tiesības uz atbilstīgu atlīdzinājumu”¹³⁷ ietver vispārēju garantiju – ja valsts ir pārkāpusi indivīda tiesības, tam ir tiesības uz atlīdzību. Nepieciešamība nodrošināt privātuma aizsardzības garantijas savas nacionālās likumdošanas ietvaros, tostarp nodrošināt aizskartās personas tiesības civiltiesiskā kārtībā prasīt nodarītā morālā (nemantiskā) kaitējuma atlīdzību par neatļauto iejaukšanos personas privātajā dzīves sfērā un plašsaziņas līdzekļiem uzlikt atbildību par tādu materiālu publiskošanu, kas pārkāpis personas privātās dzīves neaizskaramību, uzsvērtā Eiropas Padomes asamblejas Rezolūcijā Nr1165.¹³⁸

Palielinoties interneta ziņu portālu popularitātei, aug arī agresīvu un aizskarošu komentāru skaits, kas lielākajā vairumā gadījumu ir anonīmi. Gadījumā, kad anonīmais komentētājs ar savu viedokli ir aizskāris kādas personas godu un cieņu, šai personai var rasties problēmas ar vainīgā saukšanu pie atbildības, jo nav zināms, kas ir komentāra autors. Tieši tāpēc tiesībsarga birojs ir veicis pētījumu, kurā ir noskaidrots, ko darīt šādā gadījumā, norādot, ka valstij ir jānodrošina mehānisms, kādā personai vērsties tiesā pret anonīmo komentētāju, jo Civilprocesa likuma 128.pants pieprasa, lai prasības pieteikumā būtu norādīts atbildētāja vārds, uzvārds, personas kods un dzīvesvietas adrese. Parasti aizskartajai personai noskaidrot anonīmā komentētāja identitāti nav iespējams.¹³⁹

Jānorāda, ka šis jautājums ir aktuāls kā Latvijas, tā Eiropas un pasaules mērogā. Arī ECT ir nācies skatīt lietas saistībā ar apskatāmo tēmu – agresīviem, personu aizskarošiem anonīmiem komentētājiem. ECT 2013.gadā ir izskatījusi lietu *Delfi v. Estonia*, kurā ECT atzina, ka interneta ziņu portāls ir atbaidīgs par tajā publicētajiem anonīmajiem komentāriem. *Delfi*, kas ir lielākais ziņu portāls Igaunijā, zem raksta piedāvā iespēju atstāt anonīmu komentāru. 2006.gadā portālā tika publicēts raksts, kurš izsaucis daudz agresīvu komentāru pret kāda uzņēmuma uzraudzības vadības locekli L., kurš vērsās tiesā pret ziņu portālu, apgalvojot, ka tas ir atbildīgs par publicētajiem komentāriem. Igaunijas pirmās instances tiesa

¹³⁶ Lībiņa-Egnere I. Personības tiesību aizsardzība un civiltiesiskā atbildība to aizskārums gadījumā. Promocijas darbs. 143.lpp.

¹³⁷ Skat. Par likuma “Par izziņas iestādes, prokuratūras vai tiesas nelikumīgas vai nepamatotas rīcības rezultātā nodarīto zaudējumu atlīdzināšanu” 2.panta un Ministru kabineta 1998.gada 31.augusta noteikumu nr.327 “Pieteikumu iesniegšanas un izskatīšanas, lēmumu pieņemšanas, darba garantiju un sociālo garantiju atjaunošanas un zaudējumu atlīdzības izmaksas kārtība” 3.punkta 1.apakšpunkta atbilstību Satversmes 91. un 92.pantam: Latvijas Republikas Satversmes tiesas spriedums lietā Nr. 2001 – 07 – 0103.

¹³⁸ Autoru kolektīvs. LR Satversmes 8. nodaļas komentāri. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2011, 251.lpp

¹³⁹ Pakārkle K. Kā noskaidrot anonīmā komentētāja identitāti, ja komentārs aizskāris personas godu un cieņu?

sākotnēji lēma, ka ziņu portāls nav atbildīgs par tajā publicētiem anonīmiem komentāriem, taču apelācijas instances tiesa atzinusi, ka pirmās instances tiesas lēmums nav bijis pareizs, un nodevusi lietu jaunai izskatīšanai pirmās instances tiesā, kurā pieņemts lēmums, ka ziņu portālam *Delfi* ir jābūt atbildīgam par tajā publicētiem komentāriem. Ziņu portāls vērās ECT, uzskatot, ka ar šādu tiesas lēmumu ir aizskartas ECK 10.pantā nostiprinātās tiesības uz vārda brīvību, taču arī ECT atzina, ka ziņu portāls ir atbildīgs par tajā publicētajiem komentāriem, tai skaitā konkrētajā gadījumā publicētajiem.¹⁴⁰ Pēc šī sprieduma lielākie ziņu portāli ir ieviesuši paralēli iespēju atstāt komentāru gan anonīmi, gan kā reģistrētam lietotājam.

Minētajā spriedumā ECT norādījusi arī to, ka jau tehnisku iemeslu dēļ ir nesamērīgi uzlikt par pienākumu aizskartajai personai pašai noskaidrot anonīmā komentētāja identitāti.¹⁴¹ Šī iemesla dēļ atbilstoši no ECK 8.panta izrietošā valsts pozitīvā pienākuma valstij būtu jānodrošina mehānisms, kādā arī šādā gadījumā, kad tiesības uz goda un cieņas aizsardzību ir aizskartas ar anonīmiem komentāriem. Tā kā Civilprocesa likuma 128.pants prasa, lai prasības pieteikumā būtu norādīts atbildētājs, Latvijā 2011.gadā tika veikti grozījumi Elektronisko sakaru likuma, papildinot to ar 71.² pantu, kurā paredzēta informācijas sniegšana civillietās, tostarp anonīmo komentāru autoru identitāte.¹⁴² Tajā pašā laikā Civilprocesa likuma 100.panta trešā daļa nosaka, ka tikai neatliekamos gadījumos, kad nevar noteikt, kas būs lietas dalībnieki, šajā gadījumā atbildētājs, ar tiesneša lēmumu var nodrošināt pierādījumus bez iespējamo lietas dalībnieku uzaicināšanas tikai neatliekamos gadījumos.¹⁴³

Tātad no iepriekš minētā var secināt, ka, lai persona varētu savas tiesības uz goda un cieņas aizsardzību aizstāvēt pret anonīmu komentētāju, tiesai, lai noskaidrotu iespējamo atbildētāju, ir jāvēršas pie elektronisko sakaru komersanta vai interneta attiecīgās vietnes turētāja, lai konstatētu, no kādas IP adreses aizskarošā informācija internetā ievietota un kādai personai attiecīgā IP adrese izsniegta.¹⁴⁴

Lai noskaidrotu, kā šis regulējums darbojas dzīvē, tiesībsarga birojs aptaujāja Latvijas tiesas. Rezultāti nav pārāk iepriecinoši, jo tika konstatēti tikai 3 gadījumi, kuros personas vērsušās tiesā par anonīmiem godu un cieņu aizskarošiem komentāriem.

Vienā no gadījumiem aizskartajai personai pašai bija izdevies noskaidrot viņa tiesību aizskārēja identitāti. Citā gadījumā komentētāja, kurš izmantojis segvārdus, identitāti noskaidrojusi Valsts policija. Trešajā gadījumā prasītājs savu prasību atsauc, pamatojoties uz

¹⁴⁰ Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: Nr. 64569/09 *Delfi v. Estonia*.

¹⁴¹ Turpat, 91.punkts

¹⁴² Elektronisko sakaru likums: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 2004.gada 27.novembris, Nr.183(3131)

¹⁴³ Pakārkle K. Kā noskaidrot anonīmā komentētāja identitāti, ja komentārs aizskāris personas godu un cieņu?

¹⁴⁴ Turpat.

nespēj identificēt komentāra autoru. Kā teikts pētījumā, nav zināms, vai prasītājs ir zinājis, ka komentāra autora identitāte pašam nav jānoskaidro, bet gan šāds pienākums ir tiesai.¹⁴⁵

No tiesībsarga biroja veiktajā pētījumā pieejamās informācijas jāsecina, ka personas tiesā pret anonīmiem komentētājiem, kas ar savu komentāru aizskar personas tiesības uz goda un cieņas aizsardzību, vēršas ārkārtīgi reti, un gadījumos, kad tomēr vēršas tiesā - komentāra autora identitāte jau ir noskaidrota.¹⁴⁶

Šādi iegūtie rezultāti norāda uz to, ka sabiedrībai nav zināms, kā būtu jārīkojas šādos gadījumos, jo raksti, zem kuriem notiek ļoti asa un pat pazemojoša kritika, ir redzami katru dienu, tāpēc tik neliels celto prasību skaits neatbilst reāli dzīvē esošo pārkāpumu skaitam pat daļēji.

Autoresprāt, attiecībā uz internetu būtu jāievieš atsevišķs regulējums, ņemot vērā tā ārkārtīgo un joprojām augošo popularitāti mūsdienās. Atsevišķs un vienots regulējums ļautu aizskartajām personām daudz vienkāršāk vienuviet noskaidrot, kā rīkoties tiesību šo tiesību aizskāruma gadījumā. Tā kā šādu regulējumu var nākties gaidīt ilgi, būtu nepieciešams informēt sabiedrību, kā šobrīd ir iespējams rīkoties tiesību aizskārums gadījumā, jo valstij ir jānodrošina personai tiesības uz goda un cieņas aizsardzību. Lai gan tiesiskais regulējums pastāv, pēc iegūtajiem rezultātiem secināms, ka par tā esamību nav pietiekami plaši zināms.

Tātad no ECK 8.panta valstij izriet pienākums aktīvi rīkoties, lai nodrošinātu personām tiesības uz goda un cieņas aizsardzību. Lai šo pozitīvo pienākumu izpildītu, valstij ir jāievieš normatīvais regulējums, kā arī jānodrošina šī regulējuma īstenošana dzīvē. Šobrīd pēc tiesībsarga veiktā pētījuma rezultātiem secināms, ka tiesiskais regulējums ir, taču sabiedrība nav pietiekami informēta, kā rīkoties gadījumos, kad tiesības uz goda un cieņas aizsardzību ir aizskartas ar anonīmu komentāru internetā. Tāpēc autore ierosina izveidot vienotu normatīvo regulējumu tieši internetā pieejamajiem plašsaziņas līdzekļiem vai plašāk informēt sabiedrību, kā būtu jārīkojas šāda aizskārums gadījumā.

¹⁴⁵ Pakārkle K. Kā noskaidrot anonīmā komentētāja identitāti, ja komentārs aizskāris personas godu un cieņu?

¹⁴⁶ Turpat.

KOPSAVILKUMS

1. Jēdzieniem „gods”, „cieņa” un „reputācija” teorijā pastāv katram savs atšķirīgs skaidrojums, taču realitātē šie jēdzieni netiek nošķirti – tie visi tiek lietoti paralēli, apzīmējot vienu un to pašu tiesību aizskārums, neizšķirot katra atsevišķa jēdziena nozīmi.
2. ECK tieši nav paredzētas tiesības uz goda un cieņas aizsardzību, taču, attīstoties sabiedrībai un tehnoloģijām, ECK 8.pantā minēto tiesību uz privāto dzīvi tvērumā ir ietvertas arī tiesības uz goda un cieņas aizsardzību, tādējādi ļaujot savas tiesības aizsargāt arī personām, kuru tiesības uz goda un cieņas aizsardzību ir aizskartas.
3. No ECK 8.panta izriet valsts pozitīvais pienākums aizsargāt personas tiesības uz goda un cieņas aizsardzību. Latvijā tiesības uz goda un cieņas aizsardzību ir nostiprinātas Satversmes 95.pantā, kā arī atbilstoši ECT sniegtajai jēdziena „privātā dzīve” izpratnei – Satversmes 96.panta tvērumā.
4. Latvijā persona var vērsties tiesā, savu prasību pamatojot ar Civillikuma 2352.1 pantu vai Krimināllikuma 157.pantu. Tāpat personas gods un cieņa aizsargāti likuma „Par presei un citiem masu informācijas līdzekļiem” 7. un 25.pantā.
5. Gan Krimināllikumā, gan Civillikumā likumdevējs ir ietvēris normas goda un cieņa aizsardzībai, tāpēc ir svarīgi nošķirt, kurā gadījumā kura no normām ir izmantojama. Civiltiesiskā atbildībai personai iestājas par nepamatotu personas goda un cieņas izskārums par patiesībai neatbilstošu ziņu publicēšanu, bet kriminālatbildība par goda un cieņas aizskārums iestājas gadījumos, kad aizskārums ir veikts apzināti, publicējot nepatiesas un apkaunojošas ziņas, tātad kriminālatbildība iestājas par nodarījumu ar lielāku vainas pakāpi.
6. Latvijas tiesām ir saistoša ECK un ECT prakse. Latvijā lietās par goda un cieņas aizsardzību, attiecīgās likumu normas interpretē atbilstoši ECK un ECT sniegtajai interpretācijai, taču jāsecina, ka Latvijas tiesas un ECT izdara atšķirīgus secinājumus, ņemot vērā ECT zaudēto lietu skaitu.
7. Tiesības uz goda un cieņas aizsardzību visbiežāk saskaras ar tiesībām uz vārda brīvību, tāpēc ļoti svarīgi ir šīs tiesības līdzsvarot. Saistībā ar to jāņem vērā, ka valdībā esošajiem politiķiem ir jāiztur visplašākā kritika gan presē, gan attiecībā uz politisko runu. Citiem politiķiem arī jārēķinās ar plašāku kritiku nekā privātpersonai.

8. Ar ECK 10.pantā garantētajām tiesībām uz vārda brīvību tiek aizsargātas jebkuras izteiksmes formas, turklāt tajās paustais var nebūt neitrāls, bet pat šokējošs un aizskarošs, taču tādā gadījumā tam ir jābūt pamatoti, nepārkāpjot 10.panta 2.daļā un ECT praksē noteiktos ierobežojumus, turklāt šis pants ir attiecināms uz ikvienu personu – gan fizisku, gan juridisku – un arī komerciālām korporācijām.
9. Īpaša kategorija ir tiesnešu goda un cieņas aizsardzība. Pret tiesnešiem pieļaujamās kritikas robežas ir šaurākas nekā pret privātpersonu, jo tiesnešiem ir jābaida sabiedrības uzticība, lai nodrošinātu tiesas varas autoritāti.
10. Ziņu un faktu nošķiršanai no viedokļa un vērtējuma ir liels iespaids un lietas iznākumu, jo sniegtajām ziņām un faktiem ir jāatbilst patiesībai, turpretī viedoklis šādai patiesuma pārbaudei nav pakļaujams, tam jābūt labi pamatotam. Problēma šajā jautājumā ir tā, ka nav viegli nošķirt šīs divas kategorijas. Šī iemesla dēļ Latvijai Eiropas Cilvēktiesību tiesā ir nācies zaudēt, lai gan Latvijas tiesas cenšas vadīties pēc ECT noteiktajiem principiem, jo diemžēl ECT un Latvijas tiesām atšķiras secinājumi šai jautājumā.
11. Lai gan kā ECT, tā arī Satversmes tiesa deklarē personas tiesību uz goda un cieņas aizsardzību un tiesību uz vārda brīvību līdzvērtīgumu, attīstoties tehnoloģijām un palielinoties plašsaziņas līdzekļu pieejamībai internetā, praksē nākas saskarties ar tiesību uz vārda brīvību pārkāpumu pār tiesību uz goda un cieņas aizsardzību.
12. No ECT 8.panta izrietošā pozitīvā pienākuma izriet arī valsts pienākums aizsargāt personas godu un cieņu ne vien persona attiecībās ar valsti, bet arī attiecībās starp divām privātpersonām.

IZMANTOTO AVOTU SARAKSTS

Literatūra

1. Autoru kolektīvs. Latvijas Republikas Civillikuma komentāri: saistību tiesības (1401.-2400.p.), Rīga: Mans īpašums, 2000, 634.-636.lpp.
2. Autoru kolektīvs. LR Satversmes 8. nodaļas komentāri. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2011. 237.-266.lpp., 343. – 345.lpp.
3. Feldhūne G., Kučs A., Skujeniece V. Cilvēktiesību rokasgrāmata tiesnešiem. Latvijas Universitātes Juridiskās fakultātes Cilvēktiesību institūta bibliotēka. Rīga, 2004, 52.-55.lpp.
4. Hamkova D. „Būt vai nebūt” goda un cieņas krimināltiesiskai aizsardzībai. Jurista Vārds, 2009. gada 10. Februāris, Nr.6 (559)
5. Hamkova D. Goda un cieņas civiltiesiskās un krimināltiesiskās aizsardzības nianse. Jurista Vārds., 2008.gada 15.janvāris, Nr.2 (506)
6. Hamkova D. Goda un cieņas krimināltiesiskā aizsardzība. Promocijas darbs. 6. – 13.lpp. Pieejams:
http://www.lu.lv/fileadmin/user_upload/lu_portal/zinas/hamkova.pdf [aplūkots:
2015.gada 12.maijā]
7. Hamkova D. Gods un cieņa kā krimināltiesiskās aizsardzības objekts Baltijas reģionā. Jurista Vārds, 2007. 8.maijs, Nr. 19 (472)
8. Kovaļevska A. Kad gods un cieņa saduras ar vārda brīvību. Jurista Vārds, 2003.gada 28.oktobris, Nr.39 (297)
9. Krastiņš U., Liholaja V., Niedre A. Krimināllikuma zinātniski praktiskais komentārs. Sevišķā daļa. 2.grāmata. Rīga: Firma AFS, 2007, 332.-337.lpp.
10. Kučs A. Vārda brīvības robežas: goda un cieņas aizskaršana, naida kurināšana. Rīga: Sabiedriskās politikas centrs Providus, 2004
11. Kučs A. Vārda brīvības un citu pamattiesību līdzsvarošana. Latvijas Republikas Augstākās tiesas biļetens, 2013.gada aprīlis, Nr.6.
12. Lībiņa-Egnere I. Personības tiesību aizsardzība un civiltiesiskā atbildība to aizskāruma gadījumā. Promocijas darbs.
https://dspace.lu.lv/dspace/bitstream/handle/7/294/Libina_I_Personibas_tiesibu_aizsardziba_2006.pdf?sequence=1&isAllowed=y [aplūkots: 2015.gada 18.maijā]

13. LZA Terminoloģijas komisijas lēmums Nr. 18. Pieņemts 28.01.2003.; prot. Nr. 1/1033. Pieejams: <http://termini.lza.lv/article.php?id=68> [aplūkots: 2015.gada 18.maijā]
14. Pakārkle K. Kā noskaidrot anonīmā komentētāja identitāti, ja komentārs aizskāris personas godu un cieņu? Pieejams: http://www.tiesibsargs.lv/files/content/Petijumi/Anonimi_komentari_ka_noskaidrot_komentetaja_identitati.pdf [aplūkots: 2015.gada 18.maijā]
15. Urbacāne K. Gods un cieņa politiskajā komunikācijā: drukāto mediju „Diena”, „NRA” un „Latvijas Avīze” analīze. Bakalaura darbs. 19.-34.lpp.
16. Jacobs, White. The European Convention on Human Rights. Oxford: Calendon Press, 1996. 224. – 227.lpp.
17. Macover M. Freedom of expression. A guide to the implementation of Article 10 of the European Convention on Human Rights. Human rights handbooks, No. 2. Pieejams: <http://www.coe.int/t/dghl/cooperation/capacitybuilding/publi/materials/947.pdf> [aplūkots: 2015.gada 17.maijā]
18. Milo D. Defamation and freedom of speech. Oxford: Oxford University Press, 2008, 15.-18.lpp.
19. Pieter van Dijk, Fried van Hoof, Arjen van Rijn, Leo Zwaak. Theory ad Practise of te European Convention on Human Rights. Fourth edition, Antwerpen- Oxford, Intersentia, 2006
20. Манукян В. И.. Европейский судъ по правам человека: право, прецеденты, комментарии. Киев, Издательство "Истина", 2007. 139.-143.стр.

Normatīvie akti

1. Starptautiskais pakts par pilsoņu un politiskajām tiesībām: starptautisks dokuments. Latvijas Vēstnesis, 2003.gada 23.februāris, Nr.61(2826)
2. Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencija: starptautisks dokuments. Latvijas Vēstnesis, 1997.gada 13.jūnijs, Nr. 143/144 (858/859). Pieejams: http://www.echr.coe.int/Documents/Convention_ENG.pdf; www.humanrights.lv/doc/regional/eck.htm; <http://likumi.lv/ta/lv/starptautiskieligumi/id/649> [aplūkots: 2015.gada 18.maijā]

3. Resolution 1165(1998) of the Parliamentary Assambley of the Council of Europe on the right to privacy. Pieejams: <http://assembly.coe.int/main.asp?Link=/documents/adoptedtext/ta98/eres1165.htm> [aplūkots: 2015.gada 18.maijā]
4. Latvijas Republikas Civillikums: LR likums. Valdības Vēstnesis, 1937.gada 20.februāris, Nr.41
5. Par presi un citiem masu informācijas līdzekļiem: LR likums. Ziņotājs, 1991.gada 14.februāris, Nr. 5.
6. Latvijas Republikas Satversme: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 1993. gada 1. jūlijs, Nr. 43
7. Krimināllikums: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 1998.gada 8.jūlijs, Nr. 199/200 (1260/1261)
8. Civilprocesa likums: LR likums. Latvijas Vēstnesis. 1998.gada 3.novembris, Nr.32/330(1387/1391)
9. Administratīvā procesa likums: LR likums. Latvijas Vēstnesis. 2001.gada 14.novembris, Nr. 168 (2551)
10. Elektronisko sakaru likums: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 2004.gada 27.novembris, Nr.183(3131)

Tiesu prakse

1. Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: Nr. 5493/72 Handyside v. The United Kingdom, para 48. Pieejams: <http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-57499> [aplūkots: 2015.gada 18.maijā]
2. Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: Nr. 8978/80 X and Y v. The Netherlands, para 23. Pieejams: [http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-57603#{"itemid":\["001-57603"\]}](http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-57603#{) [aplūkots: 2015.gada 18.maijā]
3. Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: Nr. 9815/82 Lingens v. Austria, para 42. Pieejams: <http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-57523> [aplūkots: 2015.gada 18.maijā]
4. Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: Nr. 11798/85 Castells v. Spain, para 46. Pieejams: <http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-57772> [aplūkots: 2015.gada 18.maijā]

5. Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: Nr. 12726/87 Autronic AG v. Switzerland, para 47. Pieejams: [http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-68648#{"itemid":\["001-68648"\]}](http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-68648#{) [aplūkots: 2015.gada 14.maijā]
6. Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: Nr. 13710/88 Niemetz v Germany, para 29. Pieejams: [http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-57887#{"itemid":\["001-57887"\]}](http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-57887#{) [aplūkots: 2015.gada 18.maijā]
7. Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: Nr. 15450/89 Casado Coca v. Spain, para 35. Pieejams: [http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-57866#{"itemid":\["001-57866"\]}](http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-57866#{) [aplūkots: 2015.gada 15.maijā]
8. Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: Nr.20834/92 Obershlick v. Austria (Nr.2). Grām.: Eiropas Cilvēktiesību tiesa. Spriedumu izlase I. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2003.
9. Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: Nr. 19983/92 De Haes and Gijssels v. Belgium. Pieejams: [http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-58015#{"itemid":\["001-58015"\]}](http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-58015#{) [aplūkots: 2015.gada 12.maijā]
10. Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: Nr. 21980/93. Bladet Tromso And Stensaas v. Norway, para 65. Pieejams: [http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-58369#{"itemid":\["001-58369"\]}](http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-58369#{) [aplūkots: 2015.gada 14.maijā]
11. Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: Nr. 38432/97 Thoma v. Luxembourg, para 47. and 57. Pieejams: <http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-59363> [aplūkots: 2015.gada 18.maijā]
12. Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: Nr. 6833/74 Marckx v. Belgium, para 31. Pieejams: <http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-57534> [aplūkots: 2015.gada 18.maijā]
13. Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: Nr. 57313/00 Harlanova pret Latviju. Pieejams: <http://at.gov.lv/lv/judikatura/ect-nolemumi/eiropas-cilvektiesibu-un-pamatbrivibu-aizsardzibas-konvencija/pec-pantiem/10pants-varda-briviba/> [aplūkots: 2015.gada 18.maijā]
14. Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: Nr. 59320/00 Von Hannover v. Germany. Pieejams: [http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-61853#{"itemid":\["001-61853"\]}](http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-61853#{) [aplūkots: 2015.gada 18.maijā]

15. Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: Nr. 53984/00 Radio France and others v. France. Pieejams: [http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-61686#{\"itemid\":\[\"001-61686\"\]}](http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-61686#{\) [aplūkots: 2015.gada 18.maijā]
16. Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: Nr.57829/00 VAK pret Latviju. Pieejams: [http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng-press/pages/search.aspx?i=003-1013988-1048313#{\"itemid\":\[\"003-1013988-1048313\"\]}](http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng-press/pages/search.aspx?i=003-1013988-1048313#{\) [aplūkots: 2015.gada 14.maijā]
17. Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: Nr. 72713/01 Ukrainian media group v. Ukraine. Pieejams: [http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-68648#{\"itemid\":\[\"001-68648\"\]}](http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-68648#{\) [aplūkots: 2015.gada 12.maijā]
18. Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: Nr.16657/03 A/s DIENA un OZOLIŅŠ pret Latviju. Pieejams: http://www.at.gov.lv/files/docs/ect_nolemumi/dienaspriedums,12.07.2007.doc [aplūkots: 2015.gada 14.maijā]
19. Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedums lietā: Nr. 64569/09 Delfi v. Estonia. Pieejams: [http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-126635#{\"itemid\":\[\"001-126635\"\]}](http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-126635#{\) [aplūkots: 2015.gada 18.maijā]
20. Par likuma “Par izziņas iestādes, prokuratūras vai tiesas nelikumīgas vai nepamatotas rīcības rezultātā nodarīto zaudējumu atlīdzināšanu” 2.panta un Ministru kabineta 1998.gada 31.augusta noteikumu nr.327 “Pieteikumu iesniegšanas un izskatīšanas, lēmumu pieņemšanas, darba garantiju un sociālo garantiju atjaunošanas un zaudējumu atlīdzības izmaksas kārtība” 3.punkta 1.apakšpunkta atbilstību Satversmes 91. un 92.pantam: Latvijas Republikas Satversmes tiesas spriedums lietā Nr. 2001 – 07 – 0103. Pieejams: <http://www.satv.tiesa.gov.lv/?lang=1&mid=19> [aplūkots: 2015.gada 18.maijā]
21. Par Krimināllikuma 271.panta atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 91. un 100.pantam: Latvijas Republikas Satversmes tiesas spriedums lietā Nr. 2003-05-01 22.punkts. Pieejams: <http://providus.lv/article/satversmes-spriedums-lieta-nr-2003-05-01-par-kriminallikuma-271-panta-atbilstibu-latvijas-republikas-satversmes-91-un-100-pantam>. [aplūkots: 2015.gada 18.maijā]
22. Par Radio un televīzijas likuma 19. panta piektās daļas atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 89., 91., 100. un 114.pantam, Eiropas Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 10.pantam un 14.pantam saistībā ar 10.pantu un Starptautiskā pakta par pilsoņu un politiskajām tiesībām 19. un 27.pantam: Latvijas Republikas Satversmes tiesas spriedums lietā Nr.2003-02-0106 Pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=75864> [aplūkots: 2015.gada 18.maijā]

23. Par Latvijas Sodū izpildes kodeksa 50.4 panta astotās daļas 4. punkta vārdu „divas” un „mēnesī” atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 96. Pantam: Latvijas Republikas Satversmes tiesas spriedums lietā Nr. 2009-05-01 Pieejams: http://www.satv.tiesa.gov.lv/upload/spriedums_2009_05_01.htm [aplūkots: 2015.gada 18.maijā]
24. Latvijas Republikas Rīgas Administratīvās apgabaltiesas spriedums lietā Nr.A420412311, 4.3.punkts. Pieejams: http://www.tiesas.lv/files/AL/2012/01_2012/19_01_2012/AL_1901_apg_AA43-1565-12_4.pdf [aplūkots: 2015.gada 18.maijā]
25. Tiesu prakses apkopojums. Augstākā tiesa, 2003. – 2004.gads. Pieejams: https://www.google.lv/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&ved=0CCwQFjAA&url=http%3A%2F%2Fwww.at.gov.lv%2Ffiles%2Fdocs%2Fsummaries%2F2004%2FApkopojums_Gods_un_ciena.doc&ei=iJaiUbr0OOW24ATjqIDgDg&usg=AFQjCNHnGQkuDFmaVX7oAoo9PUd8w7Uzog&sig2=drV4xHRAcij8Y4DspEm8CQ&bvm=bv.47008514,d.bGE [aplūkots: 2015.gada 15.maijā]

Dokumentārā lapa

Bakalaura darbs „ECT prakse goda un cieņas aizsardzībā” izstrādāts LU Juridiskajā fakultātē.

Ar savu parakstu apliecinu, ka pētījums veikts patstāvīgi, izmantoti tikai tajā norādītie informācijas avoti un iesniegtā darba elektroniskā kopija atbilst izdrukai.

Autore: Rūta Kunkulberga

Rekomendēju darbu aizstāvēšanai

Vadītāja: asoc.prof. Kristīne Dupate

Darbs iesniegts Starptautisko un Eiropas tiesību zinātņu katedrā

Metodiķe: Ilze Leonoviča

Darbs aizstāvēts bakalaura gala pārbaudījuma komisijas sēdē

Komisijas sekretāre: